

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Marija Pongračić

**Mladi priseljenci z drugih območij bivše Jugoslavije v Sloveniji in
njihova vključenost na fakultetah Univerze v Ljubljani**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Marija Pongračić

**Mladi priseljenci z drugih območij bivše Jugoslavije v Sloveniji in
njihova vključenost na fakultetah Univerze v Ljubljani**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Irena Šumi

Ljubljana, 2019

ZAHVALA

Hvala vsem, ki so me spodbujali med pisanjem diplome in ves čas verjeli vame: moji družini, ki mi je omogočila študiranje, možu Marku za največjo možno podporo, kolegom v službi, najboljšem šefu in sošolkam, ki so mi vedno pomagale in stale ob strani.

Hvala vsem intervjuvancem, ki ste z menoj delili svojo zgodbo in tako odločilno pripomogli k empiričnemu delu diplomske naloge.

Zahvaljujem se mentorici, doc. dr. Ireni Šumi, za vso strokovno pomoč in podporo pri pisanju diplomskega dela.

Hvala doc. dr. Lilijani Rihter za nasvete in pomoč pri analizi empiričnega dela.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Marija Pongračić

Naslov diplomskega dela: Mladi priseljenci z drugih območij bivše Jugoslavije v Sloveniji in njihova vključenost na fakultetah Univerze v Ljubljani

Mentorica: doc. dr. Irena Šumi

Kraj: Ljubljana

Leto: 2019

Št. strani: 68

Št. prilog: 4

Št. slik: 0

Št. tabel: 1

Mladi priseljenci z drugih območij bivše Jugoslavije v Sloveniji in njihova vključenost na fakultetah Univerze v Ljubljani

Povzetek diplomskega dela

V raziskavi za diplomsko delo sem ugotavljala, kako so se študentke in študenti iz drugih držav nekdanje Jugoslavije, ki so se z različnimi razlogi priselili v Slovenijo, počutili v novi družbi, predvsem pa na fakultetah Univerze v Ljubljani, in kako so se v tem novem študijskem in bivalnem okolju znašli.

V prvem delu sem razložila, kaj je migracija, kdo so priseljenci in kolikšno oviro je zanje predstavljal slovenski jezik. Poglobila sem se tudi v preteklost, v obdobje nekdanje Jugoslavije. Z uporabo različne literature sem prikazala integracijsko politiko, diskriminacijo, s katero se tujci srečujejo, kot tudi s pojmom etničnosti. Ker je bistvena tema vključenost v programe UL, sem prikazala njeno delovanje kot tudi postopek vpisa tujcev.

V drugem delu sem s pomočjo vprašalnikov raziskovala vzdušje na fakultetah, kako so tuje študente in študentke iz držav nekdanje Jugoslavije sošolci in osebje fakultet sprejeli, kdo so postali njihovi prijatelji in kdo so bile osebe, ki so jim največ pomagale. Intervjuvanci so mi pripovedovali tudi o zadovoljstvu na izbrani fakulteti, o ovirah s slovenskim jezikom, podelili svoje tako negativne kot tudi pozitivne izkušnje. V nalogi sem predstavila rezultate kvalitativne raziskave, pogovorov z ducatom intervjuvancev, ki so jih strukturirali delno standardizirani vprašalniki. Ugotovila sem, da so mladi iz drugih držav nekdanje Jugoslavije tudi po tolikšnih letih po razpadu nekdanje skupne države še vedno stigmatizirani in ne dovolj sprejeti s strani svojih kolegic in kolegov, natančno etničnih Slovencev in Slovenk na fakultetah. Najbolj jim ob strani stojijo kolegi in kolegice iz drugih nekdanjih držav Jugoslavije, s katerimi se tudi največ družijo. Veliko pomoči so deležni tudi s strani profesorjev in profesorice. Sporazumevanje v slovenskem jeziku jim je predstavljalo največjo težavo. Zadovoljni so tudi z izobraževalnim procesom in vsebinami na izbranih fakultetah, večinoma se počutijo sprejete.

Rezultati raziskave so pokazali, da sogovorniki najbolj pogrešajo več podpore s strani kolegic in kolegov Slovencev pri vključevanju v družbo in na fakultetah. Pogrešajo več razumevanja in vživljanja v svoj položaj s strani učiteljev in učiteljic kot tudi kolegic in kolegov; najbolj se počutijo nemočne zaradi slovničnih napak, ki jih delajo pri govorjenju, kar učinkuje tudi na njihovo pripravljenost in doživljanje pravice do svobodnega govora.

Tujci so v Sloveniji izpostavljeni, vendar ne govorijo o osebah, ki prihajajo iz nekdanje skupne države, prav tako pa tudi niso poudarjeni medsebojni odnosi, ki jih imajo etnični Slovenci do že omenjenih državljanov nekdanje Jugoslavije. Socialno delo bi moralo več pozornosti nameniti strahu, počutju, ki jih imajo študentje tujci, ko so diskriminirani v šolah, na fakultetah. Izobraževalni sistem še vedno gradi ovire, saj v šolah ne dopušča razgovora o nekaterih stvareh. Potrebno je, da ljudje vidijo, da obstajajo. Za odpravljanje diskriminacije s

strani družbe potrebujemo več skupnostnih projektov, katerih namen bi bil spoznavanje različnih kultur, odpravljanje predsodkov in zблиževanje tujcev ter domačinov. Socialno delo bi lahko bilo pri tem v veliko pomoč.

Ključne besede: migracije, študentje tujci, akulturacija, socialne mreže migrantov, podpora migrantom, socialno delo z migranti, Univerza v Ljubljani, vpis tujcev na univerzo, družbena vključenost, etničnost

Young immigrants from other former-Yugoslav countries in Slovenia and their integration in University of Ljubljana faculties

Graduation Thesis Abstract

In the study conducted for my thesis, I tried to determine how students from former Yugoslav countries, who moved to Slovenia for different reasons, feel about their new social surroundings, especially the faculties of the University of Ljubljana that they are enrolled in, and how they fit in with their new educational and living environments.

In the first part, I define migration, explain who migrants are and present how big of an obstacle the Slovenian language is for migrants coming to Slovenia. I also touch upon history, namely the period of former Yugoslavia. By employing different literature sources, I present the integration policy, explore the discrimination faced by foreigners and define the notion of ethics. As the focus is placed primarily on integration in the programs at the University of Ljubljana, I also present the institution's operations and its process of enrolling foreign students.

In the second part, I make use of questionnaires to study what the atmosphere is like at the faculties, how foreign students from former Yugoslav countries are accepted by their peers and faculty staff, who their friends are and who they turn to when they need help. Respondents also told me how satisfied they are with their selected faculty and what challenges they have to overcome when learning the Slovenian language, shedding light on both the positive and the negative aspects. In my thesis, I also present the results of qualitative research – my interviews with dozens of respondents, which were partially structured as standardized questionnaires. I have found that many years after the disintegration of Yugoslavia, young adults from former Yugoslav countries are still stigmatized and not well accepted by their peers, namely ethnic Slovenians enrolled in the studied faculties. They find solace in their peers from former Yugoslav countries, who they also spend most time with socializing. They also receive a lot of help from professors. Communication in the Slovenian language seems to be their biggest problem. They have also expressed satisfaction with the educational process and the contents studied at the selected faculties, and most of them feel accepted.

The results of the research indicate that respondents mostly feel they could receive more support from their Slovenian peers when trying to integrate in the society and the faculties. They lack understanding and empathy for their situation, both on part of the professors and their peers. They feel deprived due to the grammatical errors in their speech, which also affects their willingness to practice the right to free speech and their experience thereof.

Foreigners living in Slovenia are therefore exposed, but they do not mention people coming from former Yugoslavia, nor do they emphasize interpersonal relationships or attitudes of ethnic Slovenians towards the citizens of former Yugoslav countries. Social work should place more focus on the fear and feelings experienced by foreign students, who are discriminated in their schools or faculties. After all, the educational system is still contributing to the occurrence of such obstacles by not allowing discussions on the matter to unfold in classrooms. It is mandatory that people see these individuals exist. To deal with societal discrimination, community projects are required that would be focused on presenting different cultures, dealing away with prejudice and bringing foreigners and locals closer together. Social work could play an essential role in delivering such projects.

Keywords: migrations, foreign students, acculturation, migrant social networks, migrant support, social work with migrants, University of Ljubljana, enrolment of foreign students, social integration, ethnicity.

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI DEL	1
1.1. Kratak oris problematike migracij.....	1
1.2. Migracijska politika v Sloveniji	2
1.3. Priseljenci iz drugih držav bivše Jugoslavije v Sloveniji	5
1.4. Učinek razpada skupne države na življenje priseljenih iz republik bivše Jugoslavije.....	11
1.5. Etničnost, nacionalizem, multikulturalnost.....	12
1.6. Stereotipi o »čefurjih« v Sloveniji.....	15
2. IZHODIŠČA ZA RAZISKAVO: ŠTUDENTJE – MIGRANTI NA UNIVERZI V LJUBLJANI.....	17
2.1. Vpis tujcev na študijske programe	18
2.1.1. Raba jezikov poučevanja za tujce.....	19
3. FORMULACIJA PROBLEMA.....	21
3.1. Metode dela s priseljenci.....	24
3.2. Raziskovalna vprašanja	25
4. NAČRT METODOLOGIJE	26
4.1. Vrsta raziskave	26
4.2. Merski instrumenti ali viri podatkov	26
4.3. Populacija in vzorec	26
4.4. Načrt zbiranja podatkov	27
4.5. Analiza podatkov.....	27
5. REZULTATI	28
5.1. Razlog emigracije.....	28
5.2. Zakaj so se odločili za Slovenijo?	28
5.3. Vzdušje na fakulteti.....	29
5.4. Jezikovni repertoarji.....	29
5.5. Težave s sporazumevanjem.....	29
5.6. Jezik opravljanja izpitov.....	30
5.7. Sprejemanje kot tujca	30
5.8. Prijatelji iz Juge ali etnični Slovenci?	30
5.9. Odnos profesorjev – razlika med domačim in tujcem.....	30
5.10. Zadovoljstvo izbrane fakultete	31
5.11. Potreba pomoči in reakcija za pomoč.....	31
5.12. Negativna izkušnja	31
5.13. Pozitivna izkušnja.....	32
5.14. Sprememba glede izobraževanja	32
5.15. Sprememba glede odnosov.....	32
6. RAZPRAVA.....	33

7. SKLEPI	35
8. PREDLOGI.....	37
9. MOJA IZKUŠNJA	38
10. VIRI IN LITERATURA	39
10.1. Literatura	39
10.2. Spletni viri:.....	41
11. PRILOGE.....	43
11.1. Vprašanja za intervju:.....	43
11.2. Zapisi intervjujev	44
11.3. Tabela kodiranja	55
11.3.1. Osebna izkaznica	55
11.3.2. Ključna področja:.....	56
11.4. Osno kodiranje	65

KAZALO TABEL

Tabela 1.1: Struktura sprejetih državljanov iz drugih republik nekdanje Jugoslavije v državljanstvo Republike Slovenije (Kobolt, 2002, str. 27).	12
--	----

1. TEORETIČNI DEL

1.1. Kratek oris problematike migracij

Ker je migrativnost v človeški naravi, se je čez stoletja kljub raznovrstnim oviram na milijone ljudi (pre)seljevalo v druge kraje, v drugačna geografska in družbena okolja, večinoma zato, ker so tako poskušali najti zase in za svoje bližnje boljše življenje. Obstajajo še prisilne migracije, ko ljudje morajo zapustiti svoje domove zaradi vojn, političnega preganjanja in naravnih katastrof.

Benhabib Seyla (2010) proučuje razmišljanja Hannah Arendt, ki trdi, da je glavni razlog migracijskih gibanj ekonomski in da je treba čezmejna gibanja razumeti v kontekstu vzajemnih svetovnih odvisnosti. Velik del sodobnega diskurza o imigraciji, kadar se loti vprašanja takšne vzajemne odvisnosti, v svojih obravnavah izhaja s stališča razdeljevalne pravičnosti na regionalnih, kontinentalnih in na svetovni ravni.

Kot povzema Josipovič (2016, str. 213), so migracije sestavina mehanskega gibanja prebivalstva, ki sestoji iz prepleta priselitev in odselitev, označuje pa ga selitveni upad ali prirastek na določeni teritorialni enoti. Mehansko gibanje prebivalstva učinkuje na starostno in spolno sestavo sedentarnega prebivalstva ter na nekatere druge sestavljenosti, na primer na etnično, versko in jezikovno strukturo, ter na razpored socialnih mrež v prostoru in s tem na družbeno hierarhijo. Pri prebivalstvih, ki so zelo zaprta za migracijo, slednje nimajo nobene vloge pri splošnem gibanju prebivalstva, saj je zaprto prebivalstvo odvisno le od naravnega gibanja. Pri odprtih prebivalstvih obstaja mehansko gibanje različne intenzivnosti. Prebivalstvo Slovenije je tipičen primer intenzivno odprtega prebivalstva, ki je bilo permanentno izpostavljeno intenzivnemu demografskemu prežemanju.

Novo stoletje pa v Evropi vse bolj označujejo tako ali drugače prisilne migracije, ki jih države sprejemnice zaznavajo kot migracije v valovih, saj navadno sledijo epizodnim nasilnim dogajanjem predvsem v Afriki in na Bližnjem vzhodu. Pajnik idr. (2001) te migrante imenujejo prebežniki, ki so se danes znašli v položaju izobčencev: v razmerah, ko se tako vzorci vedenja, navade, običaji kakor razne politike, npr. politika migracij, ustvarjajo in vodijo iz centrov moči ter niso videti kot normalni. Predvsem so v svoji različnosti dojeti kot nekaj, kar staroselce ogroža in jim grozi. »V primeru prebežnikov se je zgodilo, da posameznik sploh ni bil več viden, ni obstajal, pribežniki so bili obravnavani kot med seboj enaki zato, da so jih lahko sprejeli predvsem kot drugačne. Drugi so se zdeli stacionarni, ne

zato, ker bi res bili takšni, ampak zato, ker nam oni sami niso nič pomenili oziroma ker njihovega načina mišljenja, njihovih navad nismo mogli meriti z izrazi referenčnega sistema, ki ga uporabljamo. Živimo v okvirih referenčnega sistema in realnosti, ki so zunaj njega, lahko opazimo zgolj skozi deformacije, ki jih ta sistem vsiljuje, ko gre celo tako daleč, da nam onemogoči, da bi karkoli sploh opazili. Ko prebežnike stereotipno označimo kot tiste, ki nas ogrožajo, ki nimajo ne pravih vrednot ne pravih namenov, bi se morali vprašati, ali inertnost, stacionarnost, ki jo pripisujemo drugim, ne izhaja iz našega neznanja o zavednih ali nezavednih interesih posameznikov, katerih merila so lahko drugačna od naših. Z drugimi besedami, drug drugemu bi se lahko zdeli nepomembni kratko malo zato, ker si nismo podobni.« (Pajnik idr., 2001, str. 16–17)

Vsekakor pa ima večina sodobnih držav zakonsko zavarovane načine, kako se lahko tujci vključijo v lokalno družbo bodisi kot stalni prebivalci bodisi kot naturalizirani državljani. Pogoji za stalno prebivanje vključujejo stalno bivališče in zagotovljeno preživljanje (reden dohodek). Pridobitev državljanstva pa je praviloma dolgoleten napor za tujca, ki mora izpolniti celo vrsto zahtev, preden postane kandidat za državljana.

Pravica do članstva v nekem socialnem okolju za tujca, ki si ga želi, vključuje pravico vedeti, kako je mogoče izpolniti pogoje za naturalizacijo. Odgovor na to vprašanje mora biti javno dostopen vsem, razvidno izražen in ne sme biti podvržen birokratskim muham. Obstajati mora jasen postopek, voden na zakonit način, po katerem je mogoče priti do naturalizacije, v primeru negativnega izida pa mora obstajati pravica do pritožbe, tako kakor v večini civilnih primerov. Imigrantov in tujcev se ne sme kriminalizirati samo zato, ker kandidirajo za državljanstvo; varovati je treba njihovo pravico do predpisanega postopka, do zastopanja v lastnem jeziku in pravico do neodvisnega svetovanja (Benhabib, 2010, str. 113).

1.2. Migracijska politika v Sloveniji

V Sloveniji Zakon o naturalizaciji postavlja kandidatom in kandidatkam za državljanstvo naslednje pogoje (10. člen):

Pristojni organ lahko osebo, ki prosi za naturalizacijo, po prostem preudarku sprejme v državljanstvo Republike Slovenije, če je to v skladu z nacionalnim interesom. Pri tem mora oseba izpolnjevati naslednje pogoje:

- da je dopolnila 18 let;
- da ima odpust iz dosedanjega državljanstva ali da izkaže, da ga bo odpust dobila, če bo sprejeta v državljanstvo Republike Slovenije;

- da dejansko živi v Sloveniji 10 let, od tega neprekinjeno zadnjih 5 let pred vložitvijo prošnje, in ima urejen status tujca;
- da ima zagotovljena sredstva, ki njej in osebam, ki jih mora preživljati, zagotavljajo materialno in socialno varnost;
- da obvlada slovenski jezik za potrebe vsakdanjega sporazumevanja, kar dokaže s spričevalom o uspešno opravljenem izpitu iz znanja slovenščine na osnovni ravni;
- da ni bila pravnomočno obsojena na nepogojno zaporno kazen, daljšo od treh mesecev, ali da ji ni bila izrečena pogojna obsodba na zaporno kazen s preizkusno dobo, daljšo od enega leta;
- da ji ni bila izrečena odpoved prebivanja v Republiki Sloveniji;
- da njen sprejem v državljanstvo Republike Slovenije ne predstavlja nevarnosti za javni red, varnost ali obrambo države;
- da ima poravnane davčne obveznosti;
- da poda prisego o spoštovanju svobodnega demokratičnega ustavnega reda, ki je utemeljen v Ustavi Republike Slovenije.

Popolnoma drugačen je začetni položaj ljudi, ki so migranti – prebežniki, in ob vstopu v Slovenijo zaprosijo za azil. Prosilci za azil in azilanti, torej ljudje, ki jim je bil status priznan, podlegajo vrsti mednarodnih predpisov o azilu, ki jih nacionalne zakonodaje držav podpisnic ne smejo kršiti. Azil je prosilcu podeljen, če izkaže, da bi bila vrnitev v domovino zanj smrtno nevarna in če dokaže, da je politično preganjan.

Ustavni sodnice in sodniki razveljavili novelo zakona o tujcih, ki jo je pred leti sprejela vlada Mira Cerarja. Razveljavili so sporni 10b. člen, ki je določal, da lahko policija na meji zavrača vse prošnje za azil brez individualne obravnave. Cerarjeva vlada je v času migrantske panike zaostрила kar nekaj zakonov, ki se dotikajo pravic beguncev in (neželenih) tujcev nasploh. Najbolj sporna pa je bila prav sprememba zakona o tujcih. V Sloveniji je Cerarjeva vlada v času migrantske panike zaostрила kar nekaj zakonov, ki zadevajo pravice beguncev in (neželenih) tujcev nasploh. Najbolj sporna pa je bila prav sprememba zakona o tujcih. Ta je vladi in poslancem dala moč, da razglasijo nekakšne izredne razmere, če bi migracijski pritisk začel ogrožati »obstoj slovenske države«. Omogoča jim tudi, da brez izjem nehajo sprejemati prošnje za azil. No, sprejeti bi morali le prošnjo človeka, ki je že na videz hudo bolan, in otroka brez spremstva odrasle osebe (Uradni list RS).

Slovenska migracijska politika temelji na Resoluciji o migracijski politiki Republike Slovenije (ReMPRS), ki je bila sprejeta leta 2002 (Ur. I, RS, št. 106/2002). Temeljna načela slovenske migracijske politike so:

- načelo solidarnosti, mednarodne delitve bremen in odgovornosti;
- načelo odgovornosti do državljanov in države;
- načelo spoštovanja prava in človekovih pravic;
- načelo dolgoročne makroekonomske koristnosti, ki opredeljuje relativno svobodne migracije;
- načelo zgodovinske odgovornosti;
- načelo enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja, ki se nanaša predvsem na integracijsko politiko (ReMPRS, 3. poglavje).

Termin integracija se uporablja, kadar govorimo o procesu vključevanja prisilnih in ekonomskih migrantov v državo, v katero so prišli (Vrečer, 2007, str. 35). »Koncept integracija se nanaša na družbene in kulturne procese vključevanja priseljencev v sociokulturni sistem države, v katero so se preselili« (*ibid.*: 12). Popolna vključenost pomeni, da priseljenci lahko v državi sprejema javno prakticirajo kulturne repertoarje, ki so jih gojili v državi, od koder so prišli. Za uspešno vključevanje je potreben dvosmeren proces: poleg prilagoditve priseljencev je pomembno tudi, da jih sprejemajo člani družbe države, v katero so se preselili. Pri tem je bistvenega pomena zavedanje in želja po medsebojnem učenju (*ibid.*: 35).

Lokalna integracija je osnovana na predpostavki, da bodo begunci ostali v državi azila dokončno in bodo tako rešili svoj begunski problem. V idealnem primeru lokalna integracija vključuje pridobitev državljanstva, ni pa nujno. Lokalna naselitev ne predpostavlja, da bodo begunci našli dolgoročno rešitev v državi azila. V nekaterih primerih lahko lokalno naseljeni begunci ostanejo v azilu in se tako postopoma integrirajo v pravnem, ekonomskem in socialnem smislu. V drugih primerih pa lokalna naselitev označuje začasno stopnjo, ki beguncem dopušča, da živijo z občutkom dostojanstva in varnosti, ki vključuje tudi ekonomsko varnost, dokler niso vzpostavljeni pogoji za prostovoljno repatriacijo (Jeff Crisp, v: Vrečer 2007: 35).

Po Uredbi o integraciji tujcev (Ur. I. RS, št. 65/2008), ki se uporablja do sprejetja nove podzakonske ureditve (150. člen Ztuj-2), imajo tujci, ki imajo v Republiki Sloveniji dovoljenje za prebivanje, pravico do vključitve v programe, ki zagotavljajo hitrejše

vključevanje v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje v Republiki Sloveniji (2. člen). Ti programi so:

- programi učenja slovenskega jezika,
- programi seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo,
- vključevanje v izobraževalni sistem za pridobitev javnoveljavne izobrazbe,
- ukrepi za spodbujanje medsebojnega poznavanja in razumevanja.

Vlada in pristojna ministrstva morajo zagotavljati možnosti in programe informiranja tujcev v zvezi z njihovim vključevanjem v slovensko družbo, zlasti glede njihovih pravic in dolžnosti, možnosti zaposlitve, izobraževanja in osebnega razvoja. To lahko posreduje v obliki priročnikov, brošur ali v elektronski obliki državnim organom, ki odločajo o postopkih, povezanih s tujci, drugim državnim organom in nevladnim organizacijam ter tako organizira njihovo dostopnost tujcem (25. in 26. člen).

1.3. Priseljenci iz drugih držav bivše Jugoslavije v Sloveniji

Druga vrsta migracij pa je tista, ki jo štejemo za obliko mednarodnih izmenjav, in jo določa predvsem pričakovanje, da gre za začasnost. Začasno delo v tujini in začasni študij v tujini sta osrednji motivaciji takih migracij, ki sta mednarodno, in še posebej med državami članicami EU, zagledani kot želeni obliki pretoka ljudi, znanja in dobrin. Mnogokrat se začasni migranti v novem okolju ustalijo ter zaprosijo in pridobijo državljanstvo države, v katero so migrirali; vendar naj bi bilo slednje vsaj med državljani članic EU nepotrebno, saj državljanstvo Evropske unije temelji na državljanstvu v eni od držav članic. S tem je seveda nastala pravna razlika med začasnimi migranti iz drugih držav EU in migranti iz držav nečlanic.

Ko govorimo o Sloveniji, so v sedanji populaciji najbolj številčni priseljenci iz drugih držav bivše Jugoslavije. Dejstvo skupne države, ki je obstajala v obdobju 1918–1991, je odločilno zaznamovalo demografsko sliko Slovenije. Posebej množične imigracije v Slovenijo iz drugih držav bivše Jugoslavije so se sprožile v 1960. letih, ko se je Slovenija pospešeno industrializirala in je kot tedaj še pretežno agrarna dežela potrebovala delavstvo. V novih industrijskih centrih, na obali, v vseh večjih mestih so se oblikovale cele soseske priseljenega prebivalstva iz Srbije, Hrvaške, Kosova, Makedonije, predvsem pa iz Bosne in Hercegovine.

»Sodeč po podatkih, BiH je republika z največjim številom občin v Jugoslaviji (24), iz katerih je več kot 20 % gospodinjstev vsaj en član na delu v tujini: obenem so to najmanj razvite občine v republiki. Po tipologiji internomigracijskih področij in tipologiji eksodusnega prebivalstva (Friganović, 1985) ima BiH največ področij, ki sodijo med jugoslovanska »področja izrazite depopulacije.« (Mežnarić, 1986, str. 55)

BiH lahko torej označimo kot eno od nosilnih republik izseljevanja (emigracije) v Jugoslaviji. Od vseh bivših jugoslovanskih republik je bila najbolj izpostavljena notranjim in zunanjim premikom prebivalstva. Iz popisa prebivalstva iz leta 1981 je videti, da predstavlja emigracija iz BiH 22 % celotne emigracije v bivši Jugoslaviji. Glavni razlog odseljevanja je bil presežek delovne sile, ki ga republika ni zmogla vsrkati. V BiH so se kazale oblike nezaposlenosti, ki so tipične za področja v procesu premika iz primarnih ekonomskih dejavnosti v sekundarne. Po zapori izseljevanja v zahodne države postaneta za BiH vodilna cilja selitvenega premika Slovenija in Hrvaška kot bolj razviti republiki z več možnostmi za zaposlitev (Kobolt, 2007, str. 22–23). Avtorica v svoji knjigi govori o tem, kako je ustanovitev nove Jugoslavije (1945–1991) zaznamovala druga svetovna vojna in radikalni politično ideološki posegi v vse sestavine zasebnega in družbenega življenja v socialističnem režimu. Navezuje se na Puhar (1992, str. 67), ki ocenjuje, da je na medčloveški ravni dogajanje v vseh delih novonastale države obvladoval vrednostni sistem, ki je predpisoval optimizem, zanos, navdušenje, vero v avtoriteto in neomajen napredek socialistične družbene ureditve. Termin notranje migracije – s poudarkom na priseljevanju v Slovenijo – opredeljuje »lokalno ali medregionalno gibanje prebivalstva, ki je relativno stalnega značaja«. Sem sodijo tako medrepubliške kot medpokrajinske migracije (Mežnarić, 1986, str. 25).

Zdaj v Sloveniji živijo že tretja in tudi četrta generacija teh priseljencev, konstantno število populacije (okrog 2 milijona) pa se večinoma še vedno vzdržuje s stalnim priseljevanjem in odseljevanjem začasnih in sezonskih delavcev iz drugih držav bivše Jugoslavije, od katerih mnogi postanejo stalni prebivalci in državljani, saj je nataliteta stalnega prebivalstva Slovenije med najnižjimi v Evropi in EU.

Josipović (2013, str. 77–78) v sklopu migracij na ozemlju nekdanje Jugoslavije v obdobju po letu 1991 govori o prostovoljnih in prisilnih migracijah, pri čemer zagovarja stališče, da pri vojnih beguncih ne moremo posploševati in govoriti o prisilnih migracijah, če ne poznamo ozadja selitev, in dodaja, da se je med vojno na ozemlju nekdanje Jugoslavije iz BiH izselilo 70.000 bošnjaških beguncev, ki so bili nastanjeni večinoma v begunskih taboriščih, 30.000 pa se jih je naselilo pri sorodnikih. Oboji so zatočišče poiskali na ozemlju Slovenije.

Že vsaj od 1960. let prejšnjega stoletja se glede priseljenstva iz tedanje Jugoslavije, zdaj pa iz drugih držav bivše Jugoslavije, širijo in utrjujejo specifični predsodki med etničnimi Slovenci, ki so postali tudi prominentna kulturna tematika (npr. skozi romane slovenskega pisatelja Vojnoviča). Etnično slovensko prebivalstvo na te priseljence in njihove potomce gleda kot na »južne sosede« s posebnimi kulturnimi repertoarji in socialnimi manirami, ki so v Sloveniji zato, da opravljajo slabše plačana ter neugledna dela – taka, ki jih Slovenci raje ne bi opravljali (čistilke, komunalni delavci, gradbeni in težki fizični delavci drugih vrst, kuharice v menzah ipd.). Čeprav gre bolj za utrjene predsodke kot za kako dejansko stanje, se je opisana slika o priseljencih postopoma utrdila. Njene usedline so v javnosti zasidrane še danes, kot sta ob prelomu stoletja navajala Dekleva in Razpotnik (2002, str. 23) v svoji knjigi Čefurji so bili rojeni tu.

Že v 1990. letih, še posebej pa po razpadu Jugoslavije in ustanovitvi slovenske države se je postavila posebna ne le socialna, temveč tudi ustavnopravna problematika, ki je naslovila priseljene državljane in prebivalce Slovenije, ki izvirajo iz drugih bivših držav Jugoslavije. V Sloveniji sta namreč po ustavi iz leta 1991 samo dve ustavno zaščiteni narodni manjšini, italijanska v Primorju in madžarska v Prekmurju, hkrati pa uvaja posebno zaščito za etnične Slovence zunaj Slovenije. Peti člen Ustave RS pravi:

Država na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine. Varuje in zagotavlja pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti. Skrbi za avtohtone slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, za slovenske izseljence in zdomce, ter pospešuje njihove stike z domovino. Skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije.

Slovenci brez slovenskega državljanstva lahko uživajo v Sloveniji posebne pravice in ugodnosti. Vrsto in obseg teh pravic in ugodnosti določa zakon.

64. člen Ustave RS pravi:

Avtohtoni italijanski in madžarski narodni skupnosti ter njunim pripadnikom je zagotovljena pravica, da svobodno uporabljajo svoje narodne simbole in da za ohranjanje svoje narodne identitete ustanavljajo organizacije, razvijajo gospodarske, kulturne in znanstvenoraziskovalne dejavnosti ter dejavnosti na področju javnega obveščanja in založništva. V skladu z zakonom imata ti narodni skupnosti in njuni pripadniki pravico do vzgoje in izobraževanja v svojem jeziku ter do oblikovanja in razvijanja te vzgoje in izobraževanja. Zakon določa območja, na katerih je dvojezično šolstvo obvezno.

Narodnima skupnostnima in njunim pripadnikom je zagotovljena pravica, da gojijo odnose s svojima matičnima narodoma in njunima državama. Država gmotno in moralno podpira uveljavljanje teh pravic.

Na območjih, kjer ti skupnosti živita, ustanovijo njuni pripadniki za uresničevanje svojih pravic svoje samoupravne skupnosti. Na njihov predlog lahko država pooblasti samoupravne narodne skupnosti za opravljanje določenih nalog iz državne pristojnosti ter zagotavlja sredstva za njihovo uresničevanje.

Narodni skupnosti sta neposredno zastopani v predstavniških organih lokalne samouprave in v državnem zboru.

Zakon ureja položaj in način uresničevanja pravic italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti na območjih, kjer živita, obveznosti samoupravnih lokalnih skupnosti za uresničevanje teh pravic, ter tiste pravice, ki jih pripadniki teh narodnih skupnosti uresničujejo tudi zunaj teh območij. Pravice obeh narodnih skupnosti ter njunih pripadnikov so zagotovljene ne glede na število pripadnikov teh skupnosti.

Zakoni, drugi predpisi in splošni akti, ki zadevajo uresničevanje v ustavi določenih pravic in položaja zgolj narodnih skupnosti, ne morejo biti sprejeti brez soglasja predstavnikov narodnih skupnosti.

Vera Kržišnik Bukić in Damir Josipovič (2014a, 2014b) naslavljata problematiko ustavne neprepoznavnosti in nezaščitenosti ljudi, državljanov in prebivalcev Slovenije iz drugih držav bivše Jugoslavije:

V drugi polovici leta 2014 sta v Ljubljani izšli dve znanstveni monografiji na temo narodnih manjšin v Republiki Sloveniji, s poudarkom na vprašanju statusnopravnega položaja največjih v ustavi neimenovanih narodnih manjšin v tej državi. Knjigi sta, sodeč po nekaterih odzivih, užalili nacionalistične, »monokulturalistične« in še kakšne težnje tistega dela slovenske družbe, ki se počuti ogroženega ob skoraj vsakem poskusu uvedbe enakopravnosti nekoliko drugačnih. Osrednja tema obeh knjig je namreč vprašanje, ali si slovenski Albanci, Bošnjaki, Črnogorci, Hrvati, Makedonci in Srbi (ABČHMS) zaslužijo status narodne manjšine ali ne. Publikaciji, katerih priprava je bila načrtovana in koordinirana na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani, nista le »hišni« raziskovalni rezultat, temveč sta plod medinstitucionalnega sodelovanja. In kar je danes že skoraj redkost: monografiji nista rezultat kakega raziskovalnega projekta, temveč odraz potrebe po zapolnitvi dolgoletne strokovne in politične vrzeli, ki neposredno zadeva sorazmerno množičen segment slovenske populacije.

Navedeni knjigi pomembno prispevata k poznavanju zgodovine iskanja mednarodnega konsenza pri pravnem definiranju narodne manjšine in k razumevanju tega, kako pomembno je oblikovanje ne le mednarodnopravno veljavne definicije tega pojma, temveč tudi specifične slovenske. Specifičnost vseh držav naslednic nekdanje SFRJ, če jih primerjamo z večino drugih držav, je v razpadu skupne federacije in pričakovanju recipročnosti med državami naslednicami pri reševanju manjšinskega vprašanja. Temu vidiku se v knjigi še zlasti posveča Damir Josipovič, ki jasno poziva k upoštevanju načela recipročnosti, saj imajo Slovenci v vseh drugih državah naslednicah nekdanje skupne države ustavni ali zakonski status manjšine ali vsaj ustavno/zakonsko opredeljeno možnost takšnega statusa, če ga želijo:

Kakorkoli obrnemo, se težko znebimo občutja, da je Slovenija med vsemi naslednicami jugoslovanske federacije naredila na področju manjšinske zaščite najmanj. Za oris lahko primerjamo ureditev na Hrvaškem in v Srbiji, kjer sta obe državi zelo široko pristopili k definiranju skupin prebivalstva, katerim naj bi se omogočila določena zaščita. Seveda se ta zaščita razteza od zaščite na celotnem območju, kjer živi, poleg posebne zaščite na specifičnih enotah lokalne samouprave, na primer občinah in županijah v hrvaškem primeru, in na občinah oziroma regijah v srbskem primeru. Zanimivo je, da ima tudi država Bosna in Hercegovina, ki je utrpela strašansko vojno in z njo neizbrisne posledice, inkluzivni tip definiranja manjšin, ki vključuje tudi Slovence. Enako velja tudi za Makedonijo; tam seveda so večji problemi zaradi silnih nasprotij med albansko in makedonsko govorečo stranjo. Treba je povedati, da so Slovenci priznani kot manjšina tudi v Črni gori, njena zakonodaja pa prav tako ne omenja kake avtohtonosti, še manj pa definicije. Imeli smo sicer primer, da so tudi na Hrvaškem najprej slovenska skupnost oziroma Slovenci bili omenjeni v ustavi, pa bili kasneje iz nje izbrisani zaradi političnih nasprotij in tenzij med Slovenijo in Hrvaško. Pred nekaj leti so se znova »vrnili« nazaj v ustavo, kljub temu da so bili in ostali ščiteni že na osnovi hrvaškega ustavnega zakona o pravicah manjšin. Popolnoma jasno je tudi, da nobena od jugoslovanskih naslednic razen Slovenije ni uveljavljala principa avtohtonosti v svoji pravni ureditvi. In seveda se tukaj postavlja vprašanje, zakaj Slovenija ni ravnala enako (2014a, str. 15–16).

Čeprav poskušata Kržišnik Bukić in Josipovič (2014a, 2014b) obravnavati ABČHMS v Sloveniji na enak način kot druge v ustavi neimenovane narodne manjšine, bo bralec iz prispevkov vendarle izluščil vsaj dve bistveni razliki:

- pripadniki drugih narodov nekdanje SFRJ v Sloveniji so šele z razpadom skupne države tako rekoč čez noč postali pripadniki narodnih manjšin, ki imajo matično državo v tujini;
- ABČHMS v Sloveniji so poleg v ustavi imenovanih narodnih manjšin in nemško govoreče skupnosti daleč najboljše organizirani na področju ohranjanja manjšinske kulture in maternih jezikov. Za sedaj pa so od vseh ustavno nepriznanih manjšin tudi edini, ki jasno in kontinuirano izražajo interes za morebitno možnost manjšinske zastopanosti bodisi v lokalnem ali državnem političnem odločanju.

Leta 2003 so namreč Albanci, Bošnjaki, Črnogorci, Hrvati, Makedonci in Srbi, ki živijo v Sloveniji, vložili javno pobudo za spremembo Ustave RS z namenom, da bi bile tudi njihove skupnosti nominalno prepoznane v besedilu ustave RS in priznane kot nacionalne manjšine. Njihova kulturna društva v Sloveniji so se namreč že leta 2003 povezala v Zvezo zvez kulturnih društev konstitutivnih narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji (Žitnik Serafin, 2015).

Mnogi priseljenci iz drugih bivših držav Jugoslavije so ohranjali in še ohranjajo način življenja, ki so ga usvojili v izvorni domovini, ter stike s svojim izvornim okoljem, zato so bili zaznani kot pomanjkljivo prilagojeni slovenskemu kulturnemu okolju. Krivda za to je bila zlahka najdena na njihovi strani: topoumni so ali preponosni – zaničujejo slovenski jezik, že leta so tu, pa se še vedno niso naučili jezika dežele, ki jim daje kruh, je bilo pogosto slišati. V Nemčiji se vendar zlahka naučijo nemško. Vendar tovrsten šovinizem lahko srečamo tako v Sloveniji kot tudi v Nemčiji ali v kateri koli drugi državi. To je pojav, ki ni povezan z razvitostjo države, temveč predvsem s tipom socializacije posameznikov. Ko govorimo o Sloveniji in priseljenicah iz drugih držav nekdanje Jugoslavije, govorimo največ o socialni integraciji v družbo, kjer predstavljajo dominantno vlogo etični Slovenci, menita Dekleva in Razpotnik (2002, str. 25).

Dinamični migracijski tokovi nedvomno učinkujejo na življenje in delo v šoli. Migracije so pomembna tema, ki jo morajo v svoj kurikulum vključiti tudi osnovne in srednje šole, saj šola postaja prostor, kjer se dnevno srečujejo otroci iz različnih etničnih/kulturnih in družbenogospodarskih okolij. Zaradi tovrstnih različnosti učencev v razredu lahko učitelji naletijo na težave, zlasti če sami niso dovolj poučeni, ozaveščeni in empatični ali ne obvladajo pristopov, ki so pri takih skupinah učencev potrebni – torej nimajo razvitih medkulturnih kompetenc. Zato lahko pride do nenamerne in neopažene diskriminacije otrok z manjšinskim etničnim, kulturnim in/ali socialnim ozadjem (Vah Jevšnik, 2011). Migrantski otroci se pri

integraciji v in skozi šolski sistem najpogosteje soočajo z dvema ovirama: verbalno diskriminacijo s strani drugih učencev in tudi učiteljev ter neznanjem slovenskega jezika.

1.4. Učinek razpada skupne države na življenje priseljenih iz republik bivše Jugoslavije

Politični viharji v 1980. letih, predvsem pa razpad skupne države leta 1991 so priseljenim, ki so bivali in delali v Sloveniji, prinesli mnoge preobrate. Enega zaznamuje dejstvo, da je Slovenija z osamosvojitvijo dobila možnost vodenja samostojne migracijske politike, česar v skupni državi ni imela. Znameniti sociolog Etienne Balibar je v času, ko so bile vojne na tleh bivše Jugoslavije v središču svetovne in družboslovne pozornosti, zapisal:

Vzhod Evrope je potemtakem bolj kakor kadarkoli prej podoben meji demokracije, na kateri gre na vse ali nič. Zmotno pa bi bilo, če bi to mejo znova razumeli kot ločevanje. V današnjem svetu ni nobene možnosti, da bi ločitev obdržali. Tudi če bi to želeli, ne bi mogli postaviti novega zidu malce bolj proti vzhodu. Srbi in Hrvati, ki govorijo tako rekoč isti jezik, se med seboj pobijajo za naše kredite, za naše turistične devize in za naša delovna mesta nekaj kilometrov od Dunaja in Benetk, mi pa jim ne nudimo popolnoma nič razen gospodarskih sankcij ali pošiljke »modrih čelad« (Balibar, 2004, str. 123).

Osamosvojitve Slovenije je prinesla uvedbo slovenskega državljanstva, ki je imelo popolnoma drugačen status in pravne posledice od nekdanjih republiških državljanstev znotraj Jugoslavije. Priseljeni so bili postavljeni pred zahtevo, da se odločijo, ali bodo obdržali državljanstvo republike, kjer so se rodili, ali pa se bodo potegovali (če so izpolnjevali pogoje) za slovensko državljanstvo. Priseljenim iz vseh bivših republik Jugoslavije s stalnim prebivališčem v Sloveniji od 23. 12. 1990 je bila leta 1991 s 40. členom Zakona o državljanstvu Republike Slovenije dana možnost za pridobitev slovenskega državljanstva. Do 19. 5. 1992 je bila izdana večina odločb o pridobitvi slovenskega državljanstva. Tako je po 40. členu 170.996 priseljenih oseb – kar pomeni 8,7 % vseh prebivalcev Slovenije – pridobilo slovensko državljanstvo. Pred pridobitvijo državljanstva so ti priseljenci povprečno bivali pri nas od 5 do 15 let (Kobolt, 2002, str. 26).

Tabela 1.1: Struktura sprejetih državljanov iz drugih republik nekdanje Jugoslavije v državljanstvo Republike Slovenije (Kobolt, 2002, str. 27).

Državljanstvo	Število	%
Bosna in Hercegovina	78.868	46
Hrvaška	58.497	34
Srbija	23.461	14
Črna gora	5.033	3
Makedonija	5.143	3
Skupaj	170.996	30 % jih je bilo rojenih v Sloveniji

Kot ugotavlja Kobolt, je bilo obdobje dvanajstih let po osamosvojitvi Slovenije čas velikega priseljevanja v Slovenijo, tudi beguncev iz tedaj zavojevanih delov nekdanje Jugoslavije: najprej iz Hrvaške, nato iz Bosne in nazadnje s Kosova. Izseljivanje iz Slovenije je bilo v tem obdobju najbolj izrazito kmalu po razpadu skupne države. Tedaj je bila Slovenija predvsem zaradi približevanja in usklajevanja zakonodaje z EU prisiljena sprejeti nekatere strožje ukrepe na vzhodni in južni meji. Avtorica slikovito pravi, da je ta proces Slovenijo iz migracijske »dežele v senci« preselil pod »vroče sonce«, kar je spremenilo tudi vrednote, stališča, predsodke, stereotipe in naravnosti prebivalstva do problematike priseljevanja. Ker Slovenija ni bila pripravljena na takšna prebivalstvena gibanja, je prišlo do mnogih improvizacij, zasilnih rešitev in napak, ki so jih najbolj občutili prav priseljenci, iskalci dela (Kobolt, 2002, str. 24–25).

1.5. Etničnost, nacionalizem, multikulturalnost

Zgoraj na kratko orisana relevantna zgodovina Jugoslavije pred razpadom in populacijskih gibanj v Sloveniji po razpadu jasno nakazuje, da gre pri odnosu etničnih Slovencev v Sloveniji do priseljencev iz drugih bivših držav Jugoslavije za etnično mejo, ki je v 1990. in zgodnjih letih tega stoletja doživela dramatična preoblikovanja ter z njimi na novo postavljene predsodke in stereotipe.

Podobno kot ljudska etnična ideologija tudi nacionalizem kot vodilna doktrina državotvorja iz 19. stoletja poudarja kulturno podobnost in poenotenost državljanov, ki jih skozi procese enotnega izobraževanja, standardizacijo »nacionalnega« jezika in indoktrinacijo o pripadnosti in skupni zgodovini ustanovi kot večino znotraj države, pri čemer identificira vse manjšinske skupnosti na svojem teritoriju, ki s tem dobijo status večnega tujstva in drugačnosti. Kot pravi klasični teoretik nacionalizma Ernst Gellner (1981, str. 1), nacionalist meni, da bi morale politične meje države sovpadati s kulturnimi (etničnimi) mejami večinske skupnosti v državi. Zgodovinsko je bil zato neizbežen razvoj, v katerem so politični in

kulturniški voditelji manjšinskih etničnih skupnosti nacionalni postavljali, in še postavljajo, zahteve v zvezi s priznanjem svojega ločenega etničnega statusa, s čimer po definiciji tudi sami postanejo zagovorniki nacionalistične doktrine. Čeprav se državni nacionalizmi praviloma sklicujejo na etnično homogenost svojega (večinskega) prebivalstva, je vprašljivo, ali je sklicevanje na etnične »korenine« neizbežno za vzpostavitev nacionalne identitete (A. D. Smith, 1986; Eriksen, 2004b). Izraz »etničnost« (v slovenščini je poljudna ustreznica »narodnost«) se nanaša na odnose med skupinami, katerih člani menijo, da so kulturno in izvornostno medsebojno različni. Znotraj posameznih držav se tako med »etnično« razločenimi populacijami vzpostavljajo socialne hierarhije, ki lahko prekrivajo dejanske, socialnoekomske, razredne razlike.

Pogosto ljudje, ki migrirajo, skušajo ohranjati svoje sorodstvene vzorce, kulturne prakse in socialno kulturo, ki so jih urejale doma, tudi v novih migrantskih okoljih: v večjih skupinah se v državi prejemnici naseljujejo strnjeno in oblikujejo »etnične četrti« in enklave, še posebej v urbanih okoljih. V teh razmerah zaradi diskriminacije, ki je proti njim uperjena in je lahko predsodkovna, lahko pa tudi zakonsko zavarovana, se pripadniki teh enklav politično angažirajo za emancipacijo, kar privede do zaostritev z večinskim okoljem, pa tudi do posebnih oblik kulturne tvornosti. Čeprav je hitrost družbenih in kulturnih sprememb lahko zelo velika, v mnogih situacijah cela vrsta zaporednih generacij priseljencev/manjšincev ohranja zavest o svoji razločeni etnični identiteti. Za teoretizacijo, ki jo je postavil Fredrik Barth, je bistveno, da se ti procesi ohranjanja in politizacije etnične identitete ne morejo dogajati v izolaciji, temveč morajo imeti skupine, ki gojijo zavest o svoji razločeni etničnosti, vsaj minimalen stik med seboj in morajo izmenjavati zamisli, ideje in tudi personal: šele tako se etnična mejnost izgradi. Etničnost je torej pojem, ki opisuje lastnost nekega socialnega procesa razlikovanja; ni »lastnost« skupine in njenih pripadnikov. Navidezno paradoksalno pa se nekatere skupine morda zdijo kulturno zelo podobne med seboj, vendar lahko med njimi prav zaradi teh podobnosti in v naporu, da bi se razlike na način nacionalistične doktrine vzpostavile, pride do zelo utrjene etnične meje in celo oboroženih konfliktov, kot so mnogi teoretiki etničnosti in nacionalizma npr. interpretirali razmerja v balkanskih vojnah v 1990. letih med Srbi in Hrvati po razpadu Jugoslavije (prim. Eriksen, 1994).

Lukšič Hacin in Toplak glede dejanskih socialnih odnosov v modernih nacionalnih državah pravita, da »multikulturalizem temelji na ideji socialne pravičnosti, ki se jo danes pogosto reducira na 'kulturno pravičnost'«. Ob upoštevanju politične in družbene realnosti se je v praksi oblikoval kot iskanje načina, po katerem se vsem ljudem, tudi tistim iz ranljivih skupin, zagotovi prijazno življenjsko okolje. Najprej se je multikulturalizem osredotočal na

migracijsko-etnične problematike, nato pa se je kritični multikulturalizem razširil še na pripadnike drugih ranljivih družbenih skupin. Pri kritičnem multikulturalizmu gre za cilj enakomernejše porazdelitve družbene in politične moči oziroma naj bi se v primeru njune neenakomernosti vzpostavili mehanizmi, ki bi učinke te porazdelitve blažili in zmanjševali diskriminacijo (Lukšič Hacin in Toplak, 2012).

Avtorja Banting in Kymlicka (2006, str. 56–57) sta izhajala iz doktrine človekovih pravic, ko sta multikulturalizem definirala kot:

- ustavno, zakonodajno ali parlamentarno zagotavljanje multikulturalizma na ravni države, regij ali občin;
- vključitev multikulturalizma v šolske kurikularne programe;
- vključitev etničnih reprezentacij in senzibilizacije ter multikulturalizma kot principov delovanja javnih medijev;
- sodno ali s statuti in pravilniki dovoljene izjeme kodov oblačenja itd.;
- dovoljeno dvojno državljanstvo;
- financiranje etničnih/migrantskih organizacij in njihovih kulturnih aktivnosti;
- financiranje dvojezičnega izobraževanja ali izpopolnjevanja znanja maternih jezikov;
- afirmativna akcija za preseganje odrinjenosti in pozicij nemoči priseljskih skupin v večinskem prostoru.

Tako razumevanje multikulturalizma opisujeta Lukšič Hacin in Toplak (2012, str. 109) in navajata v vseh točkah neposredno ali posredno zagotavlja ugodne razmere za ustvarjanje in ohranjanje različnih migrantskih kulturnih dediščin, od izpeljave v praksi pa je odvisno, ali so te dediščine marginalizirane in izrinjene iz družbenih/kulturnih prostorov večine, ki naj bi bila homogena, ali so vključene v korpus (re)prezentacij heterogenosti okolja, v katerem nastajajo in se ohranjajo skozi vzajemne dvosmerne procese med t. i. večino in manjšinami, ki jih Vrečerjeva (2007) opredeli kot integracijo.

Vse sodobne državne družbe so večkulturne. V 21. stoletju število migrantov širom sveta narašča, med drugim tudi zaradi globalizacijskih procesov, vztrajnih vojnih žarišč in od nedavnega tudi zaradi ekoloških razmer, ki ljudem ne zagotavljajo več preživetja. Tudi Slovenija je bila večkulturna država že ob svojem nastanku leta 1991. Ker smo prav v zadnjem času tudi priče globalno obnovljenih nacionalnih in »etnično čistih« političnih gibanj, obstaja, kot rečeno, velika potreba po vključevanju znanj o medkulturnih kompetencah in multikulturalizmu v izobraževalne sisteme. Cilji takega izobraževanja so:

- spodbujanje razumevanja, spoštovanja in sprejemanja kulturnih razlik, ki so značilne za vsako družbo;
- ustvarjanje alternativnih izbir ob spoštovanju in pripoznanju njihove rase, spola, hendikepa, jezika, vere, spolne usmerjenosti in družbenega razreda;
- pomagati vsem udeležencem izobraževalnega procesa, da dosežejo optimalen učni uspeh;
- spodbujanje zavedanja o družbenih razmerah, ki se pogosto odražajo v neenaki porazdelitvi moči in privilegijev in ki omejujejo priložnosti tistih, ki ne pripadajo prevladujoči skupini;
- doseči družbeno pravičnost, odpravljati stereotipe, zagotoviti vsem udeležencem izobraževalnega procesa potrebne vire za učenje, da uresničijo svoj potencial;
- razviti medkulturne kompetence (Vrečer, 2011, str. 21–22).

1.6. Stereotipi o »čefurjih« v Sloveniji

Stereotipi o priseljencih iz drugih držav bivše Jugoslavije, popularno slabšalno imenovanih »čefurji«, so v zadnjih letih dosegli sijajne kritične umetniške analize. Znamenita je npr. pesem glasbenika in pop zvezde Magnifica, *Kdo je čefur*. Veliki literarni tekst o »čefurjih« pa je zagotovo roman slovenskega pisatelja Gorana Vojnovića v knjigi *Čefurji raus* (2008), ki skozi naslove poglavij sistemizira celo vrsto stereotipov o »čefurjih« v Sloveniji.

V filmu, ki je posnet po istoimenski knjigi, Vojnović skoraj ne uporablja pogledov etničnih Slovencev, temveč optiko preobrne in pokaže, kako »čefurji« dojemajo slovensko okolje, v katerem živijo in so tarče stereotipizacij in predsodkov. »Čefurji« v Vojnovićevem romanu se družijo v majhnih stanovanjih, organizirajo živahne in bučne zabave in vsi prezirajo »domorodce« oziroma Slovence. Še posebej pa je pomembno to, da jih Vojnović ne prikazuje kot žrtve sistema. Nasprotno, njihovo agresivno vedenje, bolj ali manj neposredno nasilje, in njihov ulični jezik, mešanica slovenskih, srbskih in bosanskih idiomov, ki je poln vulgarnega seksizma in patriarhalnega žargona, so predmet Vojnovićeve pozornosti. Vojnović uvaja pravilo samoupravnega družbenega okolja. Glavni lik in pripovedovalec je Marko Đorđić ("Đorđić, je to težko? Šest črk, dve mehki đ in eno ć – na vsaki računalniški tipkovnici jih imaš"), kjer le polovica kljukice nad c in en pomišljaj na d ustvarjata bistveno razliko in svojstveno zgodbo. Knjiga torej govori o posebnostih manjšinske skupnosti, ki prihaja iz nekdanje skupne države, v kateri se zberejo pripadniki različnih narodnosti, ki uporabljajo

skupne imenovalce in ignorirajo razlike, ki so privedle do padca te države. V času preseljevanja so se kratko malo preselili iz enega dela svoje države v drugega, vendar so tu potem postali tujci. Otroci, rojeni v Sloveniji, so uradno Slovenci, se pravi, slovenski državljani, vendar ostajajo raztrgani med »tu« in »tam«. In ravno v to razpetost Vojnović umesti identiteto pripovedovalca Marka: do slovenske državne meje je »čefur«, od meje naprej pa »Janez«, tako nikoli ni doma niti »tam« niti »tu«; edini avtentičen občutek pripadnosti mu dajejo vezi znotraj lastne generacije »čefurjev« kot nekakšno mikrovezje.

Z začetkom šolanja se začne resnično življenje majhnih »čefurjev«. Nezavedno so ponotranjili strah svojih staršev pred šolo, pridejo v prvi razred in se skromno skrivajo za klopmi, enako kot njihove matere, ki so vedno tožile, da jim v šoli nikoli ni šlo, ker niso znale slovenskega jezika, in nezavedno podpirajo ločevanje svojih otrok od večine. Takšne situacije nam niso neznane, vendar se morda nismo dovolj prebudili ali poskušali pogledati z druge perspektive (Vojnović, 2008). Kot pravi Magnifico v Vojnović (2008), je čefur oseba, ki živi na ozemlju določene države, vendar ni pripadnik tamkajšnje nacionalne večine. Za Slovenijo velja, da je čefur tisti, ki pride iz krajev južno ali vzhodno od reke Kolpe. Od pripadnikov večinskega dela populacije se čefurji razlikujejo po nizkem čelu, skupaj raščeni obrveh, poudarjenih ličnicah in močnejši spodnji čeljusti. Za čefurje je značilno, da ljubijo lagodno življenje, preklinjajo, radi imajo alkohol, nežnejši spol in nogomet, obožujejo zlat nakit in kič. Prav tako zanje velja, da so nemalokrat agresivni brez pravega razloga in da so jim pri srcu borilne veščine ter da imajo zelo dolgo aklimatizacijsko dobo.

Z Magnificom se strinja velika večina ljudi v moji okolici, s katerimi sem govorila, ko sem pripravljala raziskavo za diplomsko delo. Vendar sem se v svojem delu osredotočala na še eno generacijo prišlekov iz drugih držav bivše Jugoslavije, ki je v Slovenijo prišla po drugi in tretji generaciji »čefurjev«.

2. IZHODIŠČA ZA RAZISKAVO: ŠTUDENTJE – MIGRANTI NA UNIVERZI V LJUBLJANI

Univerza v Ljubljani je največja visokošolska in znanstveno-raziskovalna ustanova v Republiki Sloveniji. V evropskem merilu predstavlja po številu študentov večji, po številu zaposlenih pa srednje velik izobraževalni zavod (Univerza v Ljubljani, 2013, str. 10). Ustanovljena je bila leta 1919 na podlagi večstoletne izobraževalne tradicije. Vse do leta 1975 je bila edina slovenska univerza. Takrat se ji je pridružila Univerza v Mariboru, leta 2003 Univerza na Primorskem in leta 2006 zasebna Univerza v Novi Gorici (ibid.).

Univerza v Ljubljani (UL) je celovita univerza, ki vključuje 23 fakultet in tri akademije. Izvaja dodiplomske in podiplomske študijske programe, ki predstavljajo 67 % vseh akreditiranih študijskih programov v državi. Vpisanih je 52.000 študentov, in sicer 95 % v študijske programe prve in druge stopnje ter 5 % v študijske programe tretje stopnje. Iz leta v leto se povečuje število tujih študentov. V študijskem letu 2012/2013 je na ustanovi študiralo skoraj 4000 tujih študentov (ibid.). V študijskem letu 2016/17 UL skupaj razpisuje 19.332 vpisnih mest za redni in izredni študij, in sicer za vpis v 1. letnik 17.607 mest za državljane Republike Slovenije in Evropske unije (14.625 mest za redni in 2982 mest za izredni študij) ter 1.725 mest za tujce in Slovence brez slovenskega državljanstva (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2017).

Slovenskemu prostoru UL daje več kot polovico vseh diplomantov, več kot dve tretjini magistrstrov in specialistov ter večino doktorjev znanosti. V slovensko produkcijo znanja UL prispeva več kot polovico znanstvenih rezultatov v različnih oblikah (znanstvene objave, raziskovalne naloge, patenti in drugo; Univerza v Ljubljani 2013, str. 10).

UL je mednarodno najbolje uvrščena slovenska univerza po različnih priznanih mednarodnih lestvicah: uvrščena je med 500 najboljših univerz na svetu oziroma med 3 % od 16.000 univerz, ki so bile vključene v ocenjevanje. V okviru evropskih univerz se je uvrstila na 29. mesto oziroma v zgornje tri odstotke, med vzhodnoevropskimi državami je na tretjem mestu, takoj za Karlovo univerzo v Pragi in Masarykovo univerzo v Brnu (ibid.). Na osnovi lastnega raziskovanja ter lastnih in tujih raziskovalnih dosežkov UL izobražuje vodilne znanstvenike in strokovnjake, ki so usposobljeni za vodenje trajnostnega razvoja, ob upoštevanju izročila evropskega razsvetljenstva in humanizma ter ob upoštevanju človekovih pravic. Pri tem UL spodbuja interdisciplinarne in multidisciplinarne študijske programe ter raziskovalne naloge in projekte (ibid.).

Univerza v Ljubljani ima podpisane pogodbe o sodelovanju s številnimi uglednimi univerzami v Evropi in svetu. Izmenjuje svoje dosežke na področju znanosti in umetnosti z drugimi univerzami in znanstvenoraziskovalnimi ustanovami. Tako prispeva svoj delež v svetovno zakladnico znanja in iz nje prenaša znanje v slovenski prostor. Sodeluje z gospodarstvom in storitvenimi dejavnostmi v javnem in zasebnem sektorju, z vlado in lokalnimi skupnostmi ter z drugimi ustanovami civilne družbe. S tem pospešuje uporabo svojih raziskovalnih in izobraževalnih dosežkov ter prispeva k družbenemu razvoju (ibid.).

2.1. Vpis tujcev na študijske programe

Vpis za tuje državljane je različen glede na državo, iz katere prihajajo. Tuji državljani iz držav članic Evropske unije, ki so srednjo šolo končali v tujini, se prijavijo na vpisna mesta, razpisana skupaj za državljane Republike Slovenije in državljane držav članic Evropske unije, ki so objavljena v razpisu za vpis (Univerza v Ljubljani, 2013, str. 44). Med državami nekdanje Jugoslavije se tukaj šteje samo Hrvaška, ker je skupaj s Slovenijo članica EU.

Slovinci brez slovenskega državljanstva in tuji državljani iz držav nečlanic Evropske unije, ki so srednjo šolo končali v tujini, se prijavijo na razpisana vpisna mesta za Slovence brez slovenskega državljanstva in tuje državljane. Če govorimo samo o državah nekdanje Jugoslavije, to velja za Bosno in Hercegovino, Srbijo, Črno goro, Makedonijo in Kosovo.

Za Slovence brez slovenskega državljanstva in za tujce je za redni študij razpisanih največ dodatnih 10 % vpisnih mest glede na število prostih vpisnih mest za državljane Republike Slovenije in državljane držav članic Evropske unije, za izredni študij pa največ do 50 % (Univerza v Ljubljani, 2013, str. 48).

Iz knjige Kobolt, A. 2002, avtorica iz šolanja tujih študentov na slovenskih univerzah daje posreden vpogled v delež vpisanih tujcev (beguncev in drugih tujcev). Kaže, da je v letu 1997 bilo na slovenske univerze vpisanih 522 tujih študentov, od tega jih je bilo 174 iz BiH, 193 iz Hrvaške, 32 iz Jugoslavije (Srbije in Črne gore) in 16 iz Makedonije. Sem seveda niso šteti otroci priseljenih oseb, ki so pridobili slovensko državljanstvo (Kobolt 2002, str. 30).

Največ tujcev letno sprejme Univerza v Ljubljani (UL), kjer je med letoma 2015 in 2016 število tujih študentov naraslo za desetino, do lanskega leta pa še za slabih šest odstotnih točk, ko so sprejeli že skoraj 2500 tujih študentov. Glede na skoraj 40 tisoč vseh ljubljanskih študentov tujci še vedno predstavljajo le dobrih šest odstotkov študentske populacije na UL. Podoben trend beležijo tudi na mariborski univerzi, kjer je v treh letih število vpisanih tujcev s slabih 600 naraslo za približno sto, še strmeje pa narašča število prijav – letos jih beležijo

kar dvakrat več kot lani. Tujci podobno kot v Ljubljani predstavljajo približno petodstotni delež. Medtem daleč največji delež tujcev, lani so predstavljali skoraj devet odstotkov vseh študentov, beležijo na Univerzi na Primorskem, ki bo kmalu prestopila magični prag internacionalizacije.

Za študij v Sloveniji se tradicionalno še vedno odloča največ dijakov iz nekdanje skupne države, največ iz Hrvaške, a za te, kot tudi za druge državljane EU, veljajo enaki pogoji in vpisni roki kot za domače študente. Zato pa so ločeno obravnavani študentje brez državljanstva EU, med katerimi prednjačijo prišleki iz Makedonije, Bosne in Hercegovine ter Srbije. Na Primorskem je tudi vse več Rusov, med najpogostejšimi narodi jih omenja tudi mariborska univerza. Na ljubljanski se poleg vseh delov Evrope pojavljajo tudi študentje iz Afrike, vse več zanimanja je tudi iz azijskih in oceanskih držav, od koder letno pride že več kot 250 študentov. Na vseh treh ustanovah je zastopana tudi Amerika, še posebno na Obali (Večer.com, 2018).

2.1.1. Raba jezikov poučevanja za tujce

Študij se na UL praviloma izvaja v slovenskem jeziku. Vse pogosteje pa fakultete nudijo konzultacije tujim študentom tudi v angleškem jeziku. Statut UL (110. člen) določa, da se v tujem jeziku lahko izvajajo:

- študijski programi tujih jezikov,
- deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov,
- študijski programi, če se ti programi na visokošolskem zavodu izvajajo tudi v slovenskem jeziku,
- skupni študijski programi, ki jih na temelju posebne pogodbe ali sporazuma izvaja Univerza v Ljubljani z univerzo iz tujine (Univerza v Ljubljani, 2013, str. 16).

Sklep o študiju v tujem jeziku sprejme senat članice UL, ki mora pri tem upoštevati jezikovno znanje študentov in predavatelja. Vsi tuji študenti morajo pred vpisom v 2. letnik dodiplomskega študija opraviti izpit iz slovenščine na srednji ravni zahtevnosti, za vpis v študijske programe, ki jih izvaja AGRFT, novinarstvo na FDV, na programu Slovenistika in Medjezikovno posredovanje na FF pa pred vpisom v 1. letnik. Ta obveznost ne velja za študente, ki so na izmenjavi za krajši čas.

Kandidatom, ki morajo opraviti izpit iz znanja slovenščine na srednji ravni po programu Slovenščina za tujce, je namenjen specializirani 40-urni tečaj Priprave na izpit iz znanja slovenščine na srednji ravni. Kandidati morajo imeti ustrezno predznanje slovenščine, rok za prijavo pa je 14 dni pred začetkom posameznega tečaja. Tečaj se izvede, če je zanj prijavljenih vsaj osem kandidatov (Univerza v Ljubljani 2013, str. 16).

Ko se ljudje začnejo učiti drugega/tujega jezika, pride do pojava, imenovanega vmesni jezik. Učeči se posameznik oblikuje vmesni jezik z jezikovnimi prvinami prvega jezika in še katerega naučenega drugega jezika (Ferbežar, 2007: 195). Vmesni jezik je mogoče pojmovati na dva načina: kot faze v procesu učenja, ki imajo kot manj obstojni jezikovni sistemi več možnosti razvoja, ali kot dokaj stabilne oblike jezikovne zmožnosti z značilnostmi prvega, ciljnega in še katerega jezika iz posameznikove jezikovne zmožnosti (Ferbežar, 2007, str. 194). Prevlada določenega jezika je odvisna od več dejavnikov. Vmesni jezik bo posameznik uporabil takrat, ko neki jezik obvlada samo delno. Na izbiro prevladujočega jezika vplivajo tudi težave pri rabi jezika, pomanjkanje tujejezičnih ustreznih besedam v prvem jeziku in potreba po ustreznem izražanju samega sebe (Baloh, 2005, str. 141).

Učenci priseljenci so v znanju slovenščine po navadi začetniki. S preselitvijo postane slovenščina njihov drugi jezik. Učenci priseljenci se torej naravno srečujejo z vsaj dvema jezikoma: jezikom staršev in jezikom novega okolja. Govorci slovenščine kot drugega jezika imajo drugačen izhodiščni položaj za učenje slovenščine, drugačno sporazumevalno zmožnost in potrebe, kar vpliva na izbiro vsebin in pristopov k poučevanju. Ustrezen način razvijanja sporazumevalne zmožnosti otrokom priseljencem omogoča uspešno usvajanje učne snovi, kar pripelje do tega, da v procesu šolanja pridobi enaka znanja kot ostali učenci in jim je s tem enakovreden (Knez, 2012, str. 49–50).

3. FORMULACIJA PROBLEMA

Splošno znano je, da je bil največji val priseljencev v Slovenijo iz držav nekdanje Jugoslavije, kamor je sodila tudi Slovenija. Nekoč je veljalo, da smo vsi bratje in sestre, vsi enaki. Vojna situacija, ki je povzročila razpad Jugoslavije, je to vse spremenila. Zakaj je tako? Mogoče zaradi pritiska in vsiljevanja slabih očitkov politikov, mogoče zaradi slabih izkušenj, ki so jih imeli nekateri, mogoče pa samo zaradi tega, ker ima nekdo drugačno ime in priimek.

Obstaja več vzrokov, zakaj se ljudje odločijo za selitev. Prvi najpogostejši vzrok je ekonomski, ljudje v tujini dobijo službo in si tako dvignejo življenjski standard. Drugi najpogostejši vzrok je politične in vojaške narave, ljudje zapustijo svojo matično državo zaradi vojn in političnih pritiskov ter preganjanosti. Tretji razlog pa je družinske oziroma osebne narave (Lukšič Hacin, 1995, str. 53–56).

Ljudje se dandanes selijo iz še več različnih vzrokov, med drugim zato, da bi radi širili svoje znanje v tujini pa vse do tega, da so prisiljeni državo zapustiti zaradi ogroženosti lastnega življenja. Migracije, ki jih bom v nalogi obravnavala, so predvsem tiste, ki so se dogajale v bivši republiki Jugoslaviji in so bile za Slovenijo ključnega pomena. Poudariti je treba tudi tiste migracije, ki so se v času druge svetovne vojne dogajale v Evropi. Osebe, ki so se v Slovenijo preselile še pred začetkom druge svetovne vojne, so želele predvsem izboljšati svoj ekonomski status, kajti problem zaposlitve je bil takrat na Balkanu precejšen. V času vojne so bile takratne migracije predvsem posledica velikih političnih prevarantov in strahu za lastno življenje in življenja svojih bližnjih. Dekleva in Razpotnik navajata več dejavnikov migracij: ekonomske, politične, vojaške, demografske, zaradi neenakosti v blaginji, zaradi potreb po delovni sili (Dekleva in Razpotnik, 2002: 27). Drugi teoretiki delijo razloge za selitev na dejavnike odbijanja in dejavnike privlačenja (Ibid, str. 27):

- dejavniki odbijanja iz matičnega okolja kot dejavniki, ki osebo motivirajo, da zapusti državo (nemiri, politični pritisk, socialno-ekonomska brezperspektivnost ...);
- dejavniki, ki posameznika privlačijo v imigracijsko državo (zatočišče, možnost zaposlitve, blaginja ciljne države ...).

Nekateri se preselijo zaradi zadovoljevanja poglobitvenih eksistenčnih potreb (gredo »s trebuhom za kruhom«), drugi pa skušajo izboljšati svoje materialne razmere s selitvami na območja z boljšimi gospodarskimi in drugimi razmerami. Znotraj posamezne države je tako selitveni tok usmerjen z manj razvitih robnih območij na bolj razvita središčna območja.

Takšni obliki pravimo »beg z dežele«. Odseljevanju prebivalstva iz hribovskih predelov pravimo »beg z gora« (Dijaški.net, 2009).

V knjigi Balibarja se veliko govori o institucionalnem rasizmu. Avtor kaže, da je institucionalen rasizem veliko vplival na spreminjanje kolektivnih mnenj kakor sistem predsodkov ali ideologij zavračanja Drugega. Država kaže moč, ki naj bi jo imela, in hkrati pomirja tiste, ki o njeni moči dvomijo. Nacionalizem zahteva specifično stigmatizacijo tujca. Republikansko izhodišče, da mora status državljana prinašati pravice, ki jih nedržavljeni nimajo, pomeni za nacionalizem neposredno brezprizivno upravičenje, ki deluje kot nadomestek: državljeni po rojstvu se bodo prepričali, da njihove pravice niso nične, če bodo videli, da so pravice tujcev manjvredne, negotove ali podvržene stalnim izkazovanjem pripadnosti. Avtor to poimenuje abstraktni komunitarizem. Ta javni komunitarizem se ves čas potrjuje tako, da obtožuje, kako nevarni so rivalski komunitarizmi ali pa rivalski ali imaginarni diferencializmi, ki odsevajo dejstvo, da sodobnih družb ni mogoče izvesti na en sam model nacionalne asimilacije. Omogoča stalno stigmatiziranje tujca kot takega – tujca, ki noče biti "neviden" in svoje navzočnosti na nacionalnem ozemlju nima zgolj za koncesijo, ki mu jo lahko odvzamejo. Priseljenci, za začetek tujci z neurejenim statusom ali tujci, ki jim legalnega statusa ni težko vzeti, nimajo temeljnih socialnih pravic (podpore za brezposelnost, bolniškega nadomestila, družinskih dodatkov, socialnih stanovanj, šolanja itn.) in jih je mogoče izgnati glede na raso v pomenu, ki ga ima ta pojem danes (Balibar 2007, str. 56–57).

Šumijeva in Janko Spreizerjeva v svojem članku slovenski postsocializem primerjata s postkolonijo, zlasti kar zadeva anatomijo ideologije kolektivnega jaza in ustreznega spomina (Šumi 2011). Glavni deljen simptom je ideologija avtohtonosti, vera v nekontaminirano, psevdo-biološko nacionalno bistvo, ki se v mestih, kot je postsocialistična Slovenija, manifestira v uradništvu zgodovinsko postopne in naraščajoče nacionalne avtonomije, od osvoboditve iz »zapora« leta 1918 do nacionalne neodvisnosti leta 1992. "Slovenska narodna zavest", ki je bila postavljena kot obstoječa različica slovenskih govornih jezikov, je začela svojo pot do standardizacije s protestantskim gibanjem in njegovim politično subverzivnim projektom prevajanja Biblije konec 16. stoletja. Oblikovanje ideologije avtohtonosti v kateri koli postkoloniji je lahko mogoče videti kot neposredno posledico kolonialne intervencije, ki je homogenizirala kolonizirana prebivalstva v enoten, nediferenciran družbeni razred. Po emancipaciji ta razredna sprememba nima druge izbire, kot da uveljavi svojo enotnost s pomočjo nacionalistične ideologije, standardizira jezik in razširi ideologijo avtohtonosti v različico perverznega ekskluzivizma, ki se neizogibno zanaša na normaliziran rasizem in »psevdo-biološko« in »kri-in-zemlja« razumevanje lastnega potomstva in kontinuitete (prim.

Rotar 2007). Da bi ohranili ideologijo avtohtonosti, so potrebni vsi živi in funkcionalni načini redukcionizma. Ker je bistveno, da nenehno ponovno potrjujemo razliko med "mi" in "ne-mi", je eno od ključnih redukcij usmerjeno v kolektivni spomin v vseh njegovih oblikah, vključno z uradno nacionalno zgodovino in znanstveno produkcijo družboslovja o narodu. Nacionalna zgodovina je predmet nenehnega retrospektivnega obrezovanja vseh in vsakogar, ki niso "Mi" in "Naši". Napor je nepogrešljiv pri oblikovanju moralnih meja sedanosti nacionalne skupnosti, ki se vztrajno obravnava kot »ogrožena«, »izginja«, »umira« (prim. Kneževič-Hočevar 2004; 1011; Pušnik 2010), pri čemer sta njegov jezik in kultura "pokvarjena", predvsem zaradi mešanih zakonov, priseljencev itd. (Šumi, Janko Spreizer 2011, str. 102).

Socio-ekonomske strukture, strateške razmere, od katerih je odvisna prihodnja funkcija države-nacije, so se ves čas spreminjale, odnosi med ksenofobično reakcijo in projekti demokratične prenove so se zaostriili do skrajnosti, razkorak med nasiljem administrativnih praks in osnovnimi življenjskimi potrebami tujcev, ki v državi živijo kot delavci, potrošniki in uporabniki, pa se je ves čas povečeval. Zaradi tega se je pokazalo, kako tesno so prepletena na videz abstraktna vprašanja političnega statusa in najbolj vsakdanja vprašanja vizumov, dovoljenj za bivanje, vzporedne ekonomije, nadzora ali svobodne organizacije gibanja populacij in "zasebnih" življenjskih odločitev.

»Tujce – s papirji ali brez njih – neposredno zadeva vsaka sprememba usmeritve, ki utegne doleteti status "državljan" na nacionalni in transnacionalni ravni, njihova navzočnost in življenjske razmere v javnem prostoru pa kažejo tudi, da je državljanstvo na razpotju. Potemtakem je treba pokazati, kako se oblikuje alternativa pri izbiri med "desničarskim" ali "levičarskim" političnim arhaizmom, ki se utegne izkazati usodna za demokracijo, in alternativnimi možnostmi, ki se pojavljajo v samem jedru konfliktov, sicer ne brez zmot ali tveganja, vendar v imenu nedvomno bolj naprednih državljskih načel.« (Balibar 2007, str. 51–52).

Struktura priseljencev je bila po drugi svetovni vojni zelo različna. Ne le v verskem ali etničnem, temveč tudi v pogledu razdalje do območij, od koder so se preselili. V našem primeru je v središču pozornosti prebivalstvo z drugih območij nekdanje Jugoslavije in njegovi učinki na spremenjeno demografsko in geografsko strukturo Slovenije. Slednji v javnem diskurzu nastopajo kot predmet posebnega sentimenta za »čisto« slovensko »kri«, tipa spontanega rasizma, ki »naravno« prevzema in reproducira ideologijo krvi in grude (prim. Le Bras 2003: 76). »Obstoj in vztrajnost teh pogledov kaže, da družba in njeni notranji segmenti, zlasti producenti humanistično-družboslovne vednosti, niso naredili dovolj, da bi razjasnili situacijo, saj so bili pogosto sami podvrženi predsodkovni miselnosti in retoriki ter tako

marsikdaj niso uspeli ubežati zunajstrokovnosti presoj. Podobno velja tudi za medije, ki v težnji po senzacionalizmu niso naklonjeni širjenju strokovnih presoj.« (Josipovič 2006, str. 213)

V svoji raziskavi se sicer ne bom ukvarjala z ekonomskimi učinki migracij na državo, ampak me zanima položaj tujcev oz. mladih iz drugih delov nekdanje Jugoslavije, ki so prišli po izobrazbo in se vpisali na različne fakultete Univerze v Ljubljani.

3.1. Metode dela s priseljenci

Priseljenski otroci ali mladostniki, ki so sami prišli za boljšim jutri v Slovenijo, so torej na splošno prikrajšana družbena skupina zaradi pogostega slabšega socialno-ekonomskega statusa njihovih družin in zaradi razpetosti med dve kulturi ter s tem povezanih težav pri oblikovanju identitete (Dekleva, Razpotnik 2002, str. 28).

Za priseljence je pomembna socialno-ekonomska integracija, ki se nanaša na položaj posameznika in na položaj posameznih družbenih skupin na področju zaposlovanja, izobraževanja, zdravstva in bivanjskih razmer. Zaposlitev predstavlja ekonomsko varnost, neodvisnost in skozi delovne odnose lahko priseljenci vzpostavijo stik z večinskim prebivalstvom (Bešter, 2007, str. 220). Da bi jim bilo lažje vključiti se v slovensko družbo, pa se morajo naučiti kulture in jezika.

Na tem mestu je zelo pomembno socialno delo, saj spodbuja vključevanje skupin, ki so marginalizirani, ranljivi, socialno izključeni in družbeno prikrajšani. Deluje antirasistično in antidiskriminatorno. Pomembno je razvijanje preventivnih programov za socialno vključevanje ranljivih skupin prebivalstva. Pri priseljencih je pomembno omeniti tudi vključevanje na trg dela, saj brezposelnost vodi tudi v socialno izključenost (Bučić, 2016).

Socialno delo, ki temelji na načelu krepitve moči, je usmerjeno v podporo uporabnika, da pridobi kontrolo in vpliv nad svojim življenjem. Saleebey (2002; po Urh, 2008) pravi: »Formula je preprosta: mobiliziraj moč klientov (talente, znanja, sposobnosti, vire), podporo njihova prizadevanja, da dosežejo svoje cilje in vizije in uporabniki bodo izboljšali svojo kvaliteto življenja, tako da bo v skladu z njihovimi predstavami o kvaliteti. Čeprav je recept preprost, zahteva trdo delo.« (Bučić, 2016)

V socialnem delu se v zadnjih letih vse več zavedajo pomena delujočih socialnih mrež, s katerimi ljudje premagujejo primanjkljaj individualiziranega načina življenja. Neformalno pomoč, kot so pomembne informacije, priporočila, neformalno svetovanje, fizična pomoč, delimo z ljudmi iz socialnih mrež. Taka neformalna pomoč se lahko začne razvijati prek

izkušnje skupnega delovanja med mladimi. Prav s konceptom socialnih mrež ločujemo identiteto skupine mladih od drugih skupinskih označevalcev, ki bi hoteli program neformalnega dela z mladimi videti na način ustvarjanja terapevtskih ali ozko ideološko profiliranih in zaprtih skupin (Mrgole, 2003, str. 81).

Zelo pomembno je upoštevati elemente delovnega odnosa, kjer skupaj s svojimi sogovorniki definiramo problem in rešitve. Tukaj so naši sogovorniki prišli s svojo resnico kot eksperti iz izkušenj, mi jih skozi pogovor le osebno vodimo. Še posebej pomembno je uporabljati štiri pomembne koncepte v socialnem delu, kjer pri skupnem dialogu s svojimi sogovorniki povzemamo iz perspektive moči, saj na tak način poiščemo dobre lastnosti, ki jih vsi mi posedujemo. Naloga socialnega delavca je, da vzpostavi varen prostor za razgovor, kjer se tudi osebno odziva (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 9–11).

Proučiti želim socialno okolje, posebej fakultete v Ljubljani ter interakcijo med udeleženci tega procesa. Z raziskavo želim ugotoviti, kako njihove negativne izkušnje, različne ovire, kot so jezik, stigmatizacija, sistem vrednot, ki ga posreduje njihova socialna mreža, vplivajo na mladostnike oziroma študente in posredno na njihovo doživljanje in položaj v socialni družbi na fakultetah UL. Osnova so mi samo študenti iz drugih držav bivše Jugoslavije, ker me zanima tudi, ali se še vedno čuti in vidi razlika, in sicer glede na vojno, razpad nekdanje Jugoslavije in ostale stvari iz preteklosti.

Omeniti moram, da sem našla nekdanjega študenta s Kosova, da bi opravila čim bolj kakovostno raziskavo, vendar mi kljub velikim prizadevanjem ni uspelo priti z njim v neposreden stik. Žal se ni odzval na sporočila in ni sodeloval v intervjuju oziroma raziskovanju.

3.2. Raziskovalna vprašanja

1. Kakšna je bila vključenost študentov iz drugih delov bivše SFRJ v družbo na fakulteti?
2. Kako so se nanje odzvali profesorji?
3. Ali so opazili kakšno razliko med odnosom do domačih in tujih študentov?
4. Kakšne izkušnje imajo s študijem in uporabo slovenskega jezika?
5. Na kogar so se najprej obrnili za pomoč, če so jo potrebovali?

4. NAČRT METODOLOGIJE

4.1. Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo izvedla, je kvalitativna in eksplorativna, saj je uvod v spoznavanje nekega področja in problematike. Odkrila sem probleme, jih formulirala in postavila preverljive hipoteze. Raziskava je tudi empirična. Gradivo za raziskavo sem zbrala na dva načina: neposredno s pomočjo intervjujev, za študente, s katerimi nisem mogla priti fizično v stik, pa tudi s spletnimi anketami.

V primerjavi z ostalimi metodami zbiranja podatkov spletne ankete v prvi vrsti omogočajo večji razpon možnosti pri obliki vprašalnika, anketirančevo breme pri izpolnjevanju vprašalnika je manjše, predvsem pa je takšen način zbiranja podatkov hitrejši in preprostejši (Lozar Manfreda, Vehovar in Batagelj 2000, str. 1035). Intervjuji so zelo prilagodljiva tehnika za zbiranje podatkov. Sogovornik lahko razmisli in se poglobi v razumevanje problema. Prednost je tudi v tem, da ga lahko kombiniramo z drugimi metodami raziskovanja. Gradivo bo uporabno za širšo javnost, predvsem za imigrante z drugih področij nekdanje Jugoslavije, ki jim bodo rezultati raziskave pomagali pri vključevanju v slovensko družbo.

4.2. Merski instrumenti ali viri podatkov

Merska instrumenta v raziskavi sta anketni vprašalnik in standardizirani intervju, ki sem ju sestavila sama. Ta oblika se mi je zdela najbolj smiselna, saj so vprašanja odprtega tipa in anketiranci/intervjuvanci so lahko svobodno in poglobljeno odgovarjali. Seznam vprašanj za anketo in za intervju obsega 20 vprašanj. Vprašalnik je dodan v prilogi.

4.3. Populacija in vzorec

Za namene svoje raziskave sem izvedla anketo/intervju z osebami, starimi med 20–28 let. Vzorec raziskave obsega 11 priseljencev iz območja bivše Jugoslavije, ki so pred kratkim časom (v zadnjih 5 letih) študirali ali še zdaj študirajo na Univerzi v Ljubljani. Izbrala sem sogovornike, ki niso študentje na začetku študija, temveč slušatelji višjih letnikov, ki že imajo izkušnje z življenjem in študijem v Sloveniji. Izbrala sem anketirance/intervjuvance iz

območja naslednjih držav: Hrvaške, Makedonije, Bosne in Hercegovine, Črne gore in Srbije. Raziskava se je začela v avgustu 2018.

4.4. Načrt zbiranja podatkov

Raziskava je trajala 20 dni in je bila odvisna od produktivnosti anketiranih in dostopnosti intervjuvancev.

4.5. Analiza podatkov

Pridobljene podatke sem analizirala po metodi kvalitativne analize. Pridobljene ankete/intervjuje sem odprto kodirala. Odprtemu kodiranju je sledilo osno kodiranje, ki sem ga prav tako naredila po navodilih profesorice. Na ta način sem imela vse pomembne podatke shranjene na enem mestu. Med njimi sem poiskala povezave, ki sem jih opisala pri rezultatih raziskave. Primer analize podatkov sem priložila k diplomskemu delu.

5. REZULTATI

Podatki o intervjuvancih:

- število respondentov: **11**,
- spolna struktura: **7 žensk in 4 moški**,
- starostna struktura: **od 20 do 28 let** (povprečna starost je **23,5 leta**),
- struktura državljanstva: **3 državljani Hrvaške, 2 državljana Bosne in Hercegovine, 2 državljana Srbije, 2 državljana Črne gore, 2 državljana Makedonije**,
- izobrazba oz. letnik študija: **2 študenta, ki sta študij končala pred kratkim časom, 2 absolventa, 2 študenta drugega letnika, 1 študentka tretjega letnika, 3 študenti prvega letnika druge stopnje in ena študentka, ki pavzira**,
- fakulteta izobraževanja respondentov: **4 študenti Fakultete za socialno delo, 2 študenta Fakultete za družbene vede, 2 študenta Filozofske fakultete, 2 študenta Ekonomske fakultete, 1 študentka Fakultete za upravo**.

5.1. Razlog emigracije

Intervjuvance sem vprašala o razlogih migracije, zaradi katerih so se preselili v Slovenijo. Največ jih je odgovorilo, da so se preselili zaradi *študija* (I3), (I7), (I8), (I9) in *kakovostnega izobraževanja* (I1), (I5), (I10), (I11). Razlogi, ki so še vplivali na odločitev, so bili: *ugodni pogoji študiranja* (I1), (I5), (I6), *subvencionirane vozovnice* (I1), *subvencionirana prehrana* (I1), *študentsko delo* (I1). Nekaj jih je izpostavilo, da je eden od razlogov bližina *študija* (I3), (I5), *boljši pogoji za življenje* (I6), *programi v angleškem jeziku* (I5), *svoboda* (I2), *nove izkušnje* (I10) in *novi jezik* (I10). (I1) je povedala, da je prišla *zaradi staršev*, ker so že živeli v Sloveniji, (I4) pa *ni zadovoljna s potrebami, ki ji ponuja matična država*.

5.2. Zakaj so se odločili za Slovenijo?

Na to vprašanje so anketiranci odgovarjali podobno kot v predhodnem. Večina meni, zraven ostalih razlogov, da je Slovenija geografsko *bližja država* (I3), (I4), (I5), (I6), (I11), zraven tega pa ponuja še *kakovostno izobraževanje* (I5), (I9), (I10), (I11). Ker smo bili del skupne države Jugoslavije, je ostala tista *bližina jezika*, zaradi katerega so se tudi intervjuvanci odločili za izobraževanje v Sloveniji (I1), (I4). *Ugodni pogoji študiranja* (I2),

subvencionirane vozovnice (I11), *starši* (I1), (I5), *boljši pogoji za življenje* (I6) in *nove izkušnje* (I10) so tudi odgovori, ki so se ponavljali. *Brezplačno izobraževanje* (I2), (I7), *prisotnost sorodnikov v SLO* (I8), *pohvale od prijateljev*, ki so pred njimi študirali na UL (I11), in *enostavni pogoji vpisa* (I5) so dodatni vzroki, zaradi katerih so se odločili za državo Slovenijo.

5.3. Vzdušje na fakulteti

Pri vprašanju o vzdušju so intervjuvanci zelo različno odgovarjali. Večina jih meni, da na vzdušje vplivajo *kakovostni profesorji* (I5), (I10), (I11). (I4), (I5) mislita, da je vzdušje na fakultetah *odlično*. Na začetku študija so intervjuvanko (I3) motili *strah zaradi prilagajanja*, *strah zaradi jezika* in *strah zaradi novih ljudi*, izkazalo pa se je, da je vzdušje v celoti *pozitivno*. (I1) je izpostavila *strah zaradi sprejetosti med študenti in profesorji*, povedala pa je, da je bilo vzdušje čez čas *sproščeno*, vsi so bili *tolerantni in prijazni*. Vzdušje je za (I2) *zelo dobro*, za (I8) *dobro*, za (I5) pa na vzdušje vpliva *kakovostni sistem*. Pozitivno vzdušje, v *kulturnosti in organiziranosti* vidi (I10), (I11) pa meni, da je zelo pozitivno, ko se *profesorji nasmejijo na hodnikih*, za *študente* pa meni, da so *različni*. *Dolgočasno in intenzivno* počutje vidi (I6). *Zelo napeto, resno, ambiciozno, veliko pripravljenost* in *nikakršno študentsko vzdušje* ocenjuje (I9). *Zelo slabo* pa je tudi za (I7).

5.4. Jezikovni repertoarji

Jezikovne repertoarje sem razdelila v tri kategorije: govor, razumevanje in besedilo, intervjuvanci pa so odgovarjali za vsakega od njih. Na koncu sem združila kategorijo v eno skupno povprečno. Odgovori, ki so bili ponujeni, so naslednji: *zelo slabo*, *slabo*, *dobro*, *zelo dobro* in *odlično*. Največ vprašanih obvlada slovenski jezik *zelo dobro* (I1), (I3), (I7), (I8), (I9), (I11). Trije (I5), (I6), (I10) ga obvladajo *dobro*. Samo ena anketiranka ocenjuje obvladavanje *odlično* (I4), ena od njih pa *zelo slabo* (I2).

5.5. Težave s sporazumevanjem

Tudi pri tem vprašanju so bili odgovori zelo različni. Največ jih je navedlo, da je *sporazumevanje težko* (I7), (I10), (I11). Anketiranka (I1) meni, da je *sporazumevanje in razumevanje dobro*, razen če *nekdo hitro govori* in takrat ga *prosi, naj bolj počasi ponovi*.

Prisotne so *težave z izražanjem* (I1), (I11). Anketiranci so še navedli *težave z jezikom, težek jezik* (I2), *razumeli so vsi, ampak sem mislila, da bo veliko lažje* (I11), *nekaj kolegov, ki so znali srbohrvaščino, so pomagali naučiti se slovenski jezik* (I10). (I3), (I6) sta se na začetku *mučila z razumevanjem*. *Da ni večjih težav, mislita* (I3), (I4). (I4) se *slovenski jezik uči od otroštva*. Na začetku *je težko govorila in je večkratno ponavljala besede, da so jo razumeli* (I9). *Sporazumevanje na faksu je dobro* za (I5), (I8), *sporazumevanje izven fakultete pa je težko* za (I5).

5.6. Jezik opravljanja izpitov

Pri tem vprašanju me zanimal jezik, v katerem anketiranci opravljajo izpite. Cilj vprašanja je bil tudi prikazati razumevanje oziroma uporabo slovenščine pri tujcih, priseljencev iz nekdanje Jugoslavije. V *slovenščini* je opravljalo izpite osem anketiranih (I1), (I3), (I4), (I7), (I8), (I9), (I10), (I11), manj pa jih opravlja izpite v *angleščini* (I2), (I5), (I6).

5.7. Sprejemanje kot tujca

Skoraj vsi intervjuvani so povedali, da so *sprejeti* (I2), (I3), (I4), (I5), (I6), (I9), (I10), nekaj jih meni, da je *sprejemanje mešano (eni prijazni, eni ne marajo)* (I1), (I11), da *ni preveč komunikacije, mislita* (I7), (I8), *v manjši meri stereotipe pa vidi* (I5).

5.8. Prijatelji iz Juge ali etnični Slovenci?

Večina se največ družiti s kolegi, ki so tudi *iz drugih držav nekdanje Jugoslavije* (I1), (I2), (I4), (I7), (I8), (I10), (I11). Nekaj jih je odgovorilo, da je njihova družba *mešana z etničnimi Slovenci in osebami iz drugih držav bivše Juge* (I1), (I3), (I5), (I9). En anketiranec (I6) je navedel, da so to *tujci, vsi, razen etničnih Slovencev*.

5.9. Odnos profesorjev – razlika med domačim in tujcem

Odnos profesorjev do priseljencev je v veliki večini kakovosten. *Da ni razlike* glede odnosa med domačim in tujcem, je odgovorilo devet anketirancev (I1), (I2), (I3), (I4), (I5), (I6), (I7), (I9), (I10). Profesorji so *dovolili komunikacijo oziroma gradivo v srbohrvaščini* (I1), (I3), (I4). *Sprejeto se počuti* (I1). *Zraven tega so spodbujali vse učence in jih poslušali*

(I3), prisotno je bilo tudi *razumevanje* (I10). Niso pa bili vsi odgovori pozitivni. Profesorji so bili *večinoma enakopravni* (I11), ampak se je *seveda našel tisti, pri katerem vidiš drugačno obravnavo in odnos* (I11). Ena intervjuvanka je navedla, da je *čutila razliko med odnosom, eni so diferentni, eni prijazni in so jih profesorji obravnavali kot manj sposobne* (I8).

5.10. Zadovoljstvo izbrane fakultete

Zadovoljni so skoraj vsi anketiranci (I1), (I2), (I3), (I4), (I5), (I6), (I8), (I9), (I10), (I11). Zadovoljstvo se kaže v kakovostnem programu (I7), *kakovostnih predavanjih* (I3), *praksi, polni izkušnji* (I1), *raznolikih poučnih vajah* (I1), (I5) pa meni, da *obstaja konstantna sprememba na boljše*. Nasprotno pa (I6) meni, da nekaj profesorjev ni zadovoljilo meril master študija, da je *preveč seminarских nalog* (I7) in da so *slaba predavanja* (I7).

5.11. Potreba pomoči in reakcija za pomoč

Glede potrebe pomoči so v največji meri navedli: *dober odziv*, tiste osebe, ki sem jih vprašala za pomoč, *so pomagale* (I1), (I2), (I3), (I4), (I5), (I7), (I8), (I9), (I10), (I11). Največ pomoči so prejeli od *kolegov* (I1), (I2), (I7), (I8), (I9), (I10), (I11), *profesorjev* (I1), (I3), (I4), (I11) pa tudi iz *referata* (I3), (I7) in asistentov (I4). Nekateri imajo težave izven fakultete, kjer pa niso našli na dober odziv pomoči (I5). Obstajajo tudi primeri, da *se niso obrnili na nikogar, ampak so vse reševali samostojno* (I6).

5.12. Negativna izkušnja

Pri vprašanju o negativni izkušnji so intervjuvanci največ govorili o stvareh, s katerimi so se soočali in podali odprti vpogled v problematiko raziskave. Samo dva intervjuvanca sta izjavila, da *nimata negativnih izkušenj* (I4), (I10). Drugi so našli različne negativne izkušnje, kot so: *kolegi in profesorji so me obravnavali kot manj sposobnega in inteligentnega* (I3), (I8), ni bilo dobre medsebojne komunikacije (I8), *neugodnosti so se zgodile v skupnem pisanju poročila in se vse spletno dokončuje* (I8). *Nesprejetost* (I2), *izpostavljanje pred celotnim letnikom zaradi slovničnih napak* (I1), *profesorji so zavračali izpit zaradi jezika* (I7), *prisilno govorjenje na vajah* (I11) so še nekatere izmed negativnih izkušenj. (I11) navede tudi *prvi kontakt na faksu, nesprejetost po izjavi, da je tujka, pri* (I9) se zgodilo, da so ji *eni sošolci pomagali, ampak več niso pozdravili*. Izven fakultete so doživeli negativno izkušnjo pri

iskanju stanovanja, prisotni so predsodki do »južnjakov« (I5) in zaradi nerazumevanja jezika, pojavlja se tudi nevljudnost zaposlenih (I6).

5.13. Pozitivna izkušnja

Največ pozitivnih izkušenj je povezanih z odzivom pomoči – *pomoč kolegov* (I3), (I7), (I8), (I9), (I10), (I11) in *pomoč profesorjev* (I3), (I4), (I7), (I11). Da sta zanje pozitivna izkušnja *gradivo in sporazumevanje v srbohrvaščini*, so navedli trije intervjuvanci (I2), (I3), (I7). *Pomoč v referatu* (I1), (I11), *medsebojno spoznavanje na vajah* (I1), *študentsko delo* (I1), *subvencije za študente (karte, boni za hrano, študentsko delo)* (I1), *dobra izkušnja prakse* (I8), *gradivo in sporazumevanje v angleščini* (I7), *sprejetost in domačnost* (I5) so še ostale našteje dobre izkušnje. (I6) izpostavlja, da *pozitivnih izkušenj nima veliko*.

5.14. Sprememba glede izobraževanja

Pri spremembah glede izobraževanja so intervjuvanci poudarili tiste slabe stvari, ki jih je treba spremeniti. *Izpostavljanje na predavanjih in vajah* naj bi bilo *prostovoljno* (I1), ne pa na silo. *Želijo si večjo vključitev tujih študentov v predavanja in vaje* (I7), (I8) oziroma na splošno *večji glas študenta* (I5), *neomejenost glede izpitov* (I10), da bi *lahko izpit iz 1. letnika prenašali v 3. letnik* (I10) in *prilagodljivi prvi semester v 1. letniku*, ne pa postopek izločanja (I7). Spremenili bi *način poučevanja in ocenjevanja* (I6) in *prehitro govorjenje profesorjev*, ker zaradi ne-materinega jezika ne morejo slediti (I11). *Želeli bi si, zraven vsega, da se tujci vrednotijo isto kot etnični Slovenci* (I8). *Ni spremembe* pa menijo štirje anketiranci (I2), (I3), (I4), (I9).

5.15. Sprememba glede odnosov

Glede spremembe odnosov so najpogosteje navedli, da bi želeli, da se etnični Slovenci postavijo v kožo tujca (I1), (I6), (I11), nekateri pa si želijo dobrih odnosov, ne glede na to, kdo smo in od kod smo (I3), (I7), (I11). *Izboljšanje komunikacije* si želi (I8). *Ni spremembe* pa menijo (I2), (I4), (I5), (I9), (I10).

6. RAZPRAVA

Iz pogovorov z intervjuvanci je razvidno, da so se preselili predvsem zaradi študija, ki je večini tudi najugodnejši. Izobraževanje je po njihovem mnenju bolj kakovostno kot v njihovih matičnih državah in Slovenija ponuja boljše pogoje za življenje. Vzdušje na fakultetah opisujejo različno; eni menijo, da je vzdušje dobro, zelo dobro ali odlično, eni pa so komentirali, da je vzdušje zelo napeto, resno, preveč ambiciozno in da ni študentskega vzdušja. Obvladanje slovenskega jezika so v največji meri ocenili kot zelo dobro, kot dobro so ga ocenili trije, kot odlično samo ena študentka in kot zelo slabo en študent.

Največ jih meni, da je sporazumevanje v slovenskem jeziku težko, navajajo pa tudi odgovore, kot so težave z izražanjem, razumevanje težje, sporazumevanje dobro, razumevanje dobro, večkratno ponavljanje besed. Dva študenta sta izjavila, da nimata težav; ena študentka se uči slovenskega jezika od otroštva. Jezik opravljanja izpitov je v veliki meri slovenščina, samo trije opravljajo izpite v angleščini.

Intervjuvanci se največ družijo z osebami iz ostalih držav nekdanje Jugoslavije, štirje so komentirali, da so njihovi prijatelji mešanih narodnosti – delijo se na etnične Slovence in osebe iz drugih držav nekdanje Jugoslavije, en študent je komentiral, da so mu prijatelji vsi tujci, samo ne etnični Slovenci. Opazila sem, da ni nihče navedel, da so mu prijatelji samo etnični Slovenci.

Razlika med odnosom profesorjev do domačega študenta in tujca se v veliki večini ne čuti, ni razlike, profesorji jih spodbujajo in poslušajo, nekateri so pohvalili, da so profesorji dovolili komunikacijo/gradivo v srbohrvaščini; eni pa čutijo razliko – pri nekaterih je odvisno, eni so diferentni, eni pa prijazni, obstaja občutek, da so tujci manj sposobni. Večina jih je zadovoljna z izbrano fakulteto zaradi kakovostnega programa in predavanja, praksa je polna izkušenj, raznolike poučne vaje. Obstajajo mnenja, da nekaj profesorjev ni zadovoljilo meril master študija in da so slaba predavanja ter preveč seminarskih nalog.

Ko so intervjuvanci potrebovali pomoč, so jim v največji meri pomagali kolegi in profesorji. Pomoč so iskali tudi v referatu in pri asistentih, kjer so naleteli na dober odziv. Komentirali so tudi odnose do njih izven faksa, kjer jim niso pomagali, en študent je povedal, da se nikoli na nikogar ni obrnil za pomoč, ampak je vse rešil samostojno.

Negativne izkušnje so pri intervjuvancih zelo različne, eni so bili obravnavani kot manj sposobni in inteligentni, nesprejeti, pojavlja se izkušnja izpostavljanja pred celim letnikom zaradi slovničnih napak, profesorji so zavračali izpit zaradi jezika, profesorji in etnični kolegi

niso upoštevali njihovega mnenja, težave predstavlja prisilno govorjenje na vajah, izven fakultete pri iskanju stanovanja so prisotni predsodki do »južnjakov«, negativne izkušnje pa imajo tudi zaradi nerazumevanja jezika in nevljudnosti zaposlenih. Samo dva intervjuvanca nista imela negativnih izkušenj.

Kot pozitivne izkušnje so navedli pomoč kolegov, profesorjev in referata, prav tako pa tudi gradivo in sporazumevanje v srbohrvaščini. Kot pozitivno vidijo medsebojno spoznavanje na vajah, študentsko delo, dobra je izkušnja prakse ipd.

Glede sprememb pri izobraževanju so komentirali, da želijo prostovoljno izpostavljanje, večji glas študenta, večjo vključitev tujcev in ostalih študentov na predavanja in vaje. Želijo, da bi bili tujci vrednoteni isto kot etnični Slovenci. Spremenili bi način poučevanja in ocenjevanja, hočejo, da bi se izpit iz 1. letnika lahko prenašal v 3. letnik. Ker težko razumejo jezik, bi si želeli, da profesorji govorijo počasneje, da bi jih bolj razumeli.

Pri odnosih večina ne bi nič spremenila. Drugi pa poudarjajo, da si želijo, da se etnični Slovenci postavijo v kožo tujca, želijo si dobrih odnosov, ne glede na to, kdo so in od kod so, prav tako si želijo tudi boljšo komunikacijo.

Pri delu s priseljenci ima socialno delo zelo pomembno vlogo. Socialni delavci moramo biti etnično občutljivi in imeti kulturne kompetence, s katerimi posameznikom ali skupini pomagamo, da se bodo uspešno integrirali v novo okolje. Socialni delavci moramo razumeti okolje, v katero se želijo vključiti, a obenem moramo poznati izvorno kulturo skupine in njihove želje ter potrebe. Koncept etnične občutljivosti v socialnem delu v Sloveniji dolgo časa ni bil uveljavljen, saj so ohranjali homogenost narodov v Evropi. Kulturne razlike so razumljene kot nekaj slabega in jih je bilo treba odpraviti (Humljan Urh, 2013, str. 14–15).

7. SKLEPI

V spodnjih alinejah so navedene glavne ugotovitve raziskave:

- največji razlog emigracije pri intervjuvancih je študij, ki je večini tudi najugodnejši;
- izobraževanje je po njihovem mnenju bolj kakovostno kot v njihovih matičnih državah;
- Slovenija ponuja boljše pogoje za življenje;
- intervjuvanci menijo, da so predavanja profesorjev na fakultetah kakovostna;
- intervjuvanci so vzdušje na fakultetah razložili različno; eni menijo, da je vzdušje dobro, zelo dobro ali odlično, nekateri pa so komentirali, da je vzdušje zelo napeto, resno, preveč ambiciozno in da ni študentskega vzdušja;
- obvladanje slovenskega jezika so v največji meri ocenili kot zelo dobro, kot dobro so ga ocenili trije, kot odlično samo ena študentka in kot zelo slabo tudi en študent;
- največ jih navaja, da se težko sporazumevajo v slovenskem jeziku, navedejo pa tudi težave z izražanjem, težje razumevanje, dobro sporazumevanje, dobro razumevanje, večkratno ponavljanje besed, dva študenta sta pa izjavila, da nimata težav; ena študentka se uči slovenski jezik od otroštva;
- jezik opravljanja izpitov je v veliki meri slovenščina, samo trije opravljajo izpite v angleščini;
- intervjuvanci se največ družijo z osebami iz ostalih držav nekdanje Jugoslavije, štirje so komentirali, da so njihovi prijatelji mešani – delijo se na etnične Slovence in osebe iz drugih držav nekdanje Jugoslavije. En študent je komentiral, da so mu prijatelji vsi tujci, samo ne etnični Slovenci. Opazila sem, da nihče ni komentiral, da so njegovi prijatelji samo etnični Slovenci;
- razlika med odnosom profesorjev do domačega in tujca se v veliki večini ne čuti, ni razlike, profesorji jih spodbujajo in poslušajo, eni so pohvalili, da so profesorji dovolili komunikacijo/gradivo v srbohrvaščini; eni pa čutijo razliko – pri nekaterih je odvisno, eni so diferentni, eni pa prijazni, obstaja občutek, da so tujci manj sposobni;
- večina jih je zadovoljna z izbrano fakulteto zaradi kakovostnega programa in predavanja, praksa je polna izkušenj, raznolike poučne vaje;
- obstajajo mnenja, da nekaj profesorjev ni zadovoljilo meril master študija, da so predavanja slaba, preveč je seminarskih nalog;

- ko so intervjuvanci potrebovali pomoč, so jim v največji meri pomagali kolegi in profesorji. Pomoč so iskali tudi v referatu in pri asistentih, kjer so našli na dober odziv. Zraven tega so komentirali odnose do njih izven faksa, kjer jim niso pomagali, en študent je povedal, da se nikoli na nikogar ni obrnil za pomoč, ampak je vse rešil samostojno;
- negativne izkušnje pri intervjuvancih so zelo različne, eni so bili obravnavani kot manj sposobni in inteligentni, nesprejeti, pojavila se je izkušnja izpostavljanja pred celim letnikom zaradi slovničnih napak, profesorji so zavračali izpit zaradi jezika, profesorji in etnični kolegi niso upoštevali njihovega mnenja, negativne izkušnje imajo tudi zaradi prisilnega govorjenja na vajah, izven fakultete pri iskanju stanovanja so prisotni predsodki do »južnjakov«, zaradi nerazumevanja jezika, nevljudnosti zaposlenih. Samo dva intervjuvanca nista imela negativnih izkušenj;
- kot pozitivne izkušnje so navedli pomoč kolegov, profesorjev in referata, prav tako pa so navedli tudi gradivo in sporazumevanje v srbohrvaščini. Kot pozitivno stvar vidijo medsebojno spoznavanje na vajah, študentsko delo, dobro izkušnjo prakse ipd.
- glede sprememb pri izobraževanju so komentirali, da želijo prostovoljno izpostavljanje, večji glas študenta, večjo vključitev tujcev in ostalih študentov v predavanja in vaje. Želijo, da bi se tuji vrednotili isto kot etnični Slovenci. Spremenili bi način poučevanja in ocenjevanja, želijo si, da bi se izpit iz 1. letnika lahko prenašal v 3. letnik. Ker težko razumejo jezik, bi si želeli, da profesorji govorijo počasneje, da bi jih bolje razumeli;
- glede sprememb pri odnosih večina ne bi nič spremenila. Drugi pa izpostavljajo, da bi želeli, da se etnični Slovenci postavijo v kožo tujca, želijo si dobrih odnosov, ne glede na to, kdo so in od kod so, želijo si tudi boljše komunikacije.

8. PREDLOGI

Na podlagi ugotovitev navajam predloge, ki se mi zdijo pomembni za lažjo vključitev tujih študentov oziroma študentov iz drugih držav nekdanje Jugoslavije v slovenske študijske programe:

- Večja razumljivost glede slovenščine s strani profesorjev. Uporabljanje literature v srbohrvaščini je možno, ampak še vedno obstaja nerazumljivost. Spodbujati jih je treba pri učenju slovenskega jezika, pri tem pa jim tudi več pomagati.
- Etnični Slovenci naj jih več vključijo v družbo, ne pa ignorirajo. Tujci so tisti, ki so manjšina in zaradi strahu pred zavračanjem si ne upajo prvi pristopiti.
- Profesorji in tudi kolegi študenti jih morajo obravnavati enako kot etnične Slovence, ne pa da jih zaradi jezika ali strahu obravnavajo kot manj sposobne, neinteligentne, njihovo mnenje naj se več upošteva.
- Pomagati jim je treba pri obvladanju slovenskega jezika, ne pa se smejati njihovim napakam.
- Izobraževalni sistem še vedno gradi ovire. Ne dopušča, da se nekatere stvari vidijo, ker o nekaterih stvareh v šolah ne govorijo. Potrebno je, da ljudje vidijo, da obstajamo.
- Izobraževalni sistem bi moral prikazati, kako je zgodovina prikazana v slovenskih učbenikih, kako v hrvaških in v srbskih, nato pa narediti primerjavo za vsako državo posebej. Mladi se ne zavedajo predsodkov, ki jih imajo do drugih. O tem se ne razpravlja na fakultetah, zato ni razloga za domnevo, da obstaja nekaj za nami, saj o tem ni podatkov v naših učbenikih, pri naših profesorjih. Prepričana sem, da je to prvi korak pri izgradnji kritičnega mišljenja pri otrocih.
- Za odpravljanje diskriminacije s strani družbe bi bilo potrebno več skupnostnih projektov, katerih namen bi bil spoznavanje različnih kultur, odpravljanje predsodkov in zbliževanje tujcev in domačinov.
- Univerza bi morala zaposliti strokovnjake, ki bi se ukvarjali s priseljenci, pomagati bi jim morala pri samoorganizaciji, tudi angažirati oz. zaposliti tutorje, da bi pomagali priseljenim študentom.

9. MOJA IZKUŠNJA

Mladi priseljenci iz drugih območij nekdanje Jugoslavije, ki so migrirali v Slovenijo, se pogosto znajdejo na robu družbe ali pa so celo iz nje izključeni. Izključijo jih pripadniki dominantne etnične skupine tistega območja, velikokrat zaradi slabšega življenjskega standarda in okoljskega izvora teh oseb. Ljudje, ki smo se preselili v Slovenijo, smo za etnične Slovence Čefurji, ki jim krademo službo, pobiramo njihove dosežke, ki so jih dosegli v svoji državi, zasedamo njihova prosta mesta na fakultetah, v stanovanjih in hočemo zavzeti njihovo ozemlje. Zaradi teh predsodkov sem želela preveriti tudi njihov položaj na fakultetah.

Tudi sama sem del imigracije. V Slovenijo sem prišla zaradi kakovostnejšega izobraževanja, kot bi ga verjetno dobila na Hrvaškem. Na odločitev je vplivalo več dejavnikov: boljši pogoji za študente (več izbire pri študentski prehrani, cenejši subvencionirani prevoz, večja izbira študentskega dela in prilagodljivost dela urniku ipd.), večja možnost zaposlitve ...

Velikokrat so mi na fakulteti, največkrat kolegi etnični Slovenci, očitali, da ne znam dobro govoriti slovensko, niso pa vprašali, zakaj in razumeli, zaradi česa sem prišla v Slovenijo. Razlogi jih niso zanimali, ker so razmišljali samo o tem, da jim nekdo, kot smo mi – tujci, zavzemamo vpisno mesto, stanovanje ...

Zaradi izkušenj, ki jih imam kot študentka UL, sem čutila potrebo, da položaj migrantov v Sloveniji podrobneje raziščem. Kot sem že omenila, so pogoji za tujce, tudi za tiste iz drugih delov nekdanje SFRJ, zelo dobri, mene pa je zanimalo, kako so se študentje tujci počutili, kdaj so prišli v Slovenijo študirat, kako so jih sprejeli profesorji, kolegi, na koga so se lahko obrnili, kakšne ovire so imeli pri jeziku ipd. Ta vprašanja želim raziskati z razlogom: da bi se nove generacije tujcev lažje vključile v slovensko družbo, da bi vedeli, kje poiskati pomoč, na koga se obrniti v stiski in kako si olajšati študiranje v tuji državi.

Mračna preteklost je naša sedanost in za normalno prihodnost moramo doživeti celotno družbeno katarzo. Vojna preteklost je kot tkanina, pritrjena na naše noge, kar nas upočasni v normalnem razvoju in kakovostnem življenju. Vsi imamo še nekaj trenutkov, da bi poskušali ne obsoditi ljubezni, edinstvenosti, življenja, nasmeha, ampak obsoditi vojno in jo zapreti v celico in biti ponosni drug na drugega.

10. VIRI IN LITERATURA

10.1. Literatura

1. Balibar, E. (2004). *We, the people of Europe?* Princenton, University Press.
2. Baloh, B. (2005). Slovenščina kot drugi jezik v šolah z italijanskim učnim jezikom v slovenski Istri. V: Mikolič & K. Marc Bratina, (ur.). *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*, str. 14. Koper: Univerzitetna založba Annales.
3. Benhabib, S. (2010). *Pravice drugih - Tujci, rezidenti in državljani*. Prevod: The rights of others. Aliens, residents and citizens, str. 64, 113, 124. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
4. Bešter, R. (2007). Socialnoekonomska integracija priseljencev iz prostora nekdanje Jugoslavije in njihovih potomcev v Sloveniji. V: Komec, M (2007), *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*, str. 220. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
5. Bučić, J. (2016). *Priseljenci 2. generacije na Jesenicah*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
6. Čacinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2008). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
7. Dekleva, B. & Razpotnik, Š. (2002). *Čefurji so bili rojeni tu: življenje mladih priseljencev druge generacije v Ljubljani*, str. 23–28. Ljubljana: Pedagoška fakulteta in Inštitut za kriminologijo.
8. Eriksen, T. H. (1994). *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*
9. *Third Edition*. New York.
10. Ferbežar, I. (2007). Nekaj vmes. V Novak Popov, Irena (ur.) *43. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, str. 194–197. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik.
11. Humljan Urh, Š (2013). *Kulturno kompetentno socialno delo: etnična občutljivost in antirasistična perspektiva v socialnem delu za učinkovito delo s pripadniki etničnih manjšin in za učinkovito delo v večkulturnem okolju*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
12. Jontez, N., Meža, I. (2009). *Strategije (pre)živetja mladih priseljencev*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

13. Josipović, D. (2006). Rodnostno obnašanje in priseljevanje v Sloveniji v obdobju po drugi svetovni vojni. *Revija razprave in gradivo*, št. 50–51, str. 213. Izzivi raziskovanja in etničnosti in manjšin na začetku 21. stoletja. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
14. Knez, M. (2012). Za koliko slovenščin(e) je prostora v naši šoli? *Jezik in slovstvo*, letnik 57, št. 3–4, str. 49–50.
15. Kržišnik Bukić, V. (ur.) (2014). Kdo so narodne manjšine v Sloveniji; Zveza zvez kulturnih društev narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
16. Kobolt, A. (2002). *Zdej smo od tu – A smo še Čefurji?* Str. 18–19, 22–27. Ljubljana: I2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.
17. Lukšič Hacin, M. (1995). *Ko tujina postane dom: resocializacija in narodna identiteta pri slovenskih izseljencih*, str. 53–56. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
18. Malašević, S. (2004). *The sociology of ethnicity*. London.
19. Mežnarić, S. (1986). »BOSANCI«. *A kuda idu Slovenci nedeljom?*, str. 25, 55. Ljubljana: Republiška konferenca ZSMS.
20. Mrgole, Albert (2003). Kam z mularijo? Načela kakovosti neformalnega dela z mladimi. Ljubljana: Založba Arisej.
21. Pajnik, M., Lesjak-Tušek, P. & Gregorčič, M. (2001). *Prebežniki, kdo ste?* Str. 16–17. Ljubljana: Mirovni inštitut.
22. Ule Nastran, M. (2000). *Temelji socialne psihologije*, str. 156,157. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
23. Univerza v Ljubljani (2013), *Informacije o vpisu na Univerzo v Ljubljani za tuje državljane*. Ljubljana: Visokošolska javno-informacijska služba Univerze v Ljubljani, str. 10, 16, 44, 48.
24. Vojnović, G. (2008). *Čefurji raus*. Ljubljana: Študentska založba.
25. Vrečer, N. (2007). Integracija kot človekova pravica. Prisilni priseljenci iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
26. Resolucija o migracijski politiki. Uradni list RS, št. 106/2002.
27. Žitnik Serafin, J. (2015). Dve domovini: Vera Kržišnik Bukić, Damir Josipović (ur.) (2014). *Zgodovinski, politološki, pravni in kulturološki okvir za definicijo narodne manjšine v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

10.2. Spletni viri:

28. Dijaški.net. (2009). Gradivo:selitve, migracije. Pridobljeno 8. 5. 2018 s http://www.dijaski.net/gradivo/geo_ref_selitve_migracije_01?r=1
29. Josipović, D (2013). Pseudoprostovoljne migracije: primer sistema notarnjih migracij v nekdanji Jugoslaviji. *Ars & Humanitas* 7 (2) 77–78. Pridobljeno 5. 3. 2020 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-XAO73LYX/153b4bef-71d5-42cd-ac12-f876a7dc408c/PDF>
30. Lozar Manfreda, Katja, Vasja Vehovar in Zenel Batagelj (2000). Veljavnost interneta kot anketnega orodja. *Teorija in praksa* 37 (6): 1035–1051. Pridobljeno 9. 5. 2018 s http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip_20006_manfreda-vehovar.PDF
31. Lukšič-Hacin, Marina in Toplak, Kristina (2012). Teoretizacija. multikulturalizma in etnične ekonomije v luči ohranjanja kulturne dediščine med migranti. Pridobljeno 19. 3. 2019 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-TSIFLTKV/689775d6-57aa-4c7f-886b-bdabad698cdf/PDF>
32. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Novica: Vlada RS dala soglasje k vsebini razpisa za vpis v dodiplomske in enovite magistrske študijske programe v študijskem letu 2016/17. Pridobljeno 31. 5. 2018 s http://www.mizs.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/9443/
33. Resolucija o migracijski politiki RS. (2002). Uradni list RS, št. 35/2002. Pridobljeno 8.5.2018 s [uradnilist.si/1/content?id=39799](http://www.uradnilist.si/1/content?id=39799)<https://www>
34. Revija Razprave in gradivo (2006). Izzivi raziskovanja in etničnosti in manjšin na začetku 21. stoletja. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. Pridobljeno 30. 6. 2018 s <http://www2.arnes.si/~ljinv16/RIG/RIG%2050-51/rig50%20celota.pdf>
35. Slovenska Wikipedija. Pridobljeno 4. 7. 2018 s <https://sl.wikipedia.org/wiki/Migracije>
36. Šumi Irena in Alenke Janko Spreizer (2011). That which soils the nation's body: discriminatory discourse of Slovenian academics on the Romany, foreigners and women. Pridobljeno 15.2. 2019 s http://www.drustvo-antropologov.si/AN/PDF/2011_3/Anthropological_Notebooks_XVII_3_Sumi.pdf[ADNI](https://www)
37. Uradni list RS, št. 67/2001. 3564. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o azilu (Zazil-B), stran 6866. Pridobljeno 5. 4. 2019 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2001-01-3564?sop=2001-01-3564>
38. Ustava Republike Slovenije. Pridobljeno 30. 6. 2018 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1>

39. Vah Jevšnik Mojca (2011). Migracije, etnična/kulturna raznolikost in Medkulturni dialog kot pomembne tematike izobraževanja ua trajnostni razvoj. Pridobljeno 19. 3. 2019 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-NF5PXL2B/e82724f5-285e-4608-8e4e-85da2f416c2a/PDF>
40. Vrečer Natalije (2011). Učeče kulture: večkulturno izobraževanje v primerjalni perspektivi. Pridobljeno 19. 3. 2019 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-HZSHRGUB/5275d043-a5d4-413b-9d8e-37af86ba4d2e/PDF>
41. Večer.com (2018). Članek: V Sloveniji studira vse več tujcev. Pridobljeno 9. 3. 2019 s <https://www.vecer.com/v-sloveniji-studira-vse-vec-tujcev-6580033>

11. PRILOGE

11.1. Vprašanja za intervju:

1. Spol?
2. Koliko si star/a?
3. Iz katere države bivše Jugoslavije prihajaš?
4. Kateri si letnik študija? (odgovorijo tisti, ki še študirajo)
5. Na kateri fakulteti študiraš/si študiral/a?
6. Zakaj si se odločil/a emigrirati?
7. Zakaj si se odločil/a za Slovenijo?
8. Kakšno je (bilo) vzdušje na tvoji fakulteti iz tvoje perspektive?
9. Kako obvladaš slovenski jezik?
10. Ali ste imeli težave s sporazumevanjem? Obrazloži.
11. Na katerem jeziku si opravljal/a/opravljajš izpite?
12. Kako so te sprejeli kolege glede na to, da si tujec/tujka?
13. Ali med vašimi prijatelji prevladujejo/so prevladovali osebe iz nekdanje Juge ali etnični Slovenci?
14. Kako so te sprejeli profesorji? Ali si opazil/a razliko med odnosom do „domačih“ in tebe kot tujca/tujke?
15. Ali si (bil/a) zadovoljen/na z izobrazbo na izbrani fakulteti? Obrazloži.
16. Na kogar si se lahko obrnil/a, ko si potreboval/a pomoč? Kako so se na tvojo prošnjo potem odzvali?
17. Se ti je kdaj zgodilo nekaj negativnega? Če želiš, lahko pojasniš.
18. Pozitivne situacije, ki jih lahko poudariš?
19. Iz svojih izkušnjah kot tujec/tujka, kaj bi spremenil/a glede izobraževanja na tvoji fakulteti?
20. Kaj bi pa spremenil/a glede odnosov?

11.2. Zapisi intervjujev

Vprašanje 1: Spol?

1. interv: Ženski
2. interv: Moški
3. interv: Ženski
4. interv: Ženski
5. interv: Moški
6. interv: Moški
7. interv: Ženski
8. interv: Ženski
9. interv: Ženski
10. interv: Moški
11. interv: Ženski

Vprašanje 2: Koliko si star/a?

1. interv: 24
2. interv: 26
3. interv: 24
4. interv: 28
5. interv: 23
6. interv: 26
7. interv: 25
8. interv: 20
9. interv: 25
10. interv: 22
11. interv: 25

Vprašanje 3: Iz katere države bivše Jugoslavije prihajaš?

1. interv: Makedonija
2. interv: Srbija
3. interv: Hrvaška
4. interv: Hrvaška
5. interv: Bosna in Hercegovina
6. interv: Srbija
7. interv: Črna gora
8. interv: Bosna in Hercegovina
9. interv: Črna gora
10. interv: Makedonija
11. interv: Hrvaška

Vprašanje 4: Kateri si letnik študija? (odgovorijo tisti, ki še študirajo)

1. interv: absolvent
2. interv: 1. letnik 2. stopnje
3. interv: 1. letnik 2. stopnje
4. interv: Magistrirala
5. interv: Master študije
6. interv: Končal študij
7. interv: 3. letnik
8. interv: Pavziram
9. interv: 2. letnik
10. interv: 2. letnik
11. interv: absolvent

Vprašanje 5: Na kateri fakulteti študiraš/si študiral/a?

1. interv: Fakulteta za socialno delo
2. interv: Fakulteta za družbene vede
3. interv: Fakulteta za socialno delo
4. interv: Fakulteta za socialno delo
5. interv: Ekonomska fakulteta
6. interv: Fakulteta za družbene vede
7. interv: Filozofska fakulteta
8. interv: Fakulteta za socialno delo
9. interv: Filozofska fakulteta
10. interv: Ekonomska fakulteta
11. interv: Fakulteta za upravo

Vprašanje 6: Zakaj si se odločil/a emigrirati?

1. interv: na to mojo odločitev so vplivale več stvari. mogoče prvo, da sem sploh začela razmišljati o študiranju v Sloveniji, je bilo to, da so starši v tem času bivali v tej državi že 5 let. S tem mi je takoj bilo lažje, ker bi imela streho nad glavo že zrihtano, ko pridem in njuno pomoč na samem začetku, dokler se znajdem. V vsakem primeru je lažje, ko imaš nekoga, ko greš nekam v tujino, kot da bi šla čisto sama. Zato nisem niti razmišljala, da bi šla kam drugam. Drugi razlog je bil ta, da sem slišala, da je študiranje v Sloveniji zelo ugodno, tukaj mislim na subvencionirano prehrano, vozovnice, študentsko delo ... tudi to, da je študiranje v Sloveniji bolj kakovostno kot v Makedoniji in tudi diploma bo več cenjena me je nagovorilo za vpis ne eden od fakultetah v Sloveniji oziroma Ljubljani.

2. interv: svoboda

3. interv: zaradi študija. Živim ob meji s Slovenijo. Vpisala sem se na fakulteti za socialno delo, ki je na hrvaškem samo v Zagrebu. Glede na to, da živim ob meji s Slovenijo, Ljubljana mi je bližje kot Zagreb in veliko mladih iz našega kraja odhaja v slovenijo na študije in pa tudi v srednjo šolo.

4. interv: ker matična država ne zadovoljuje, mojih potreb.

5. interv: odlučio sam si emigraciju iz razloga što sam htio da dobijem kvalitetnu edukaciju. slovenija je bila napristupačnija opcija i sa procedurama upisivanja, cijenama života, geografska udaljenost, privlačan obrazovni sistem i programi na engleskom jeziku.

6. interv: zbog boljih uslova za zivot i pogodnijih uslova za studiranje.

7. interv: zaradi študija

8. interv: študij

9. interv: študij

10. interv: odlucio sam se upisati na fakultet u ljubljani zato sto mislim da je izobrazevanje veoma kvalitetno i prihvaceno po celoj evropi, isto tako za mene je ovo novo iskustvo i predizvik, da naucim novi jezik, da upoznam sloveniju kao drzavu, njihovu kulturu i ljude

11. interv: zaradi študija. Na fakulteti, ki sem jo zbrala, so študirale 3 osebe, s katerimi sem bila blizka. Ker mi je bila želja študirati ta ali podobni smer in ker so prijatelji imeli zelo dobre izkušnje s fakulteto, ki sem jo vpisala, sem se tudi jaz odločila za isto fakulteto. In tudi zato, ker je znano, da so slovenske univerze bolj kvalitetne od hrvaških.

Vprašanje 7: Zakaj si se odločil/a za Slovenijo?

1. interv: kot sem že prej rekla, glavni razlog je bil ta, da so moji starši bili tukaj in imeli službe. Zato nisem niti razmišljala, da bi šla v drugo državo, ker tam bi bila sama in bi mi bilo težje za prilagodit se na začetku. Slovenija mi je kot država všeč, obiskala sem jo parkrat, preden sem začela s faksom. Tudi jezik se mi ni zdel toliko težek, dosti sem ga razumela in sem vedela, da ne bom imela težave s tem.

2. interv: brezplačno izobrazevanje

3. interv: kot sem že povedala, ker mi je faks bil bližje v Ljubljani, kot na hrvaškem. In pa tudi to ker sem slišala veliko pohval, veliko dobrih izkušenj glede fakultet v Sloveniji.

4. interv: poznam slovensko kulturo, govorim slovensko. Živim blizu meje hrvaške s Slovenijo.

5. interv: već sam malo odgovorio u prethodnom pitanju. roditelji su radili u sloveniji pa sam bio upoznat sa zemljom od ranije. odlucio sam za sloveniju iz razloga što je bilo najpristupačnije iz moje perspektive. kvalitetni obrazovni programi i internacionaln sredina a opet je blizu doma. imigracione i upisne procedure su bile jednostavne i univerzitet se trudio da privuče strane studente.

6. interv: jer je blizu srbije, i zato sto ima sve sto ima visok standard zivota. pruza velike olaksice i povoljnosti za studente iz srbije.

7. interv: predvsem brezplačno šolanje znotraj mej EU.

8. interv: zaradi kvaliteta študija.

9. interv: imam sorodnike v Sloveniji.

10. interv: za sloveniju sam se odlucio najvise zaradi fakulteta, jer je prvenstveno kvalitetan, smatram da kada budem diplomirao imaću dosta znanja koje će mi koristiti dalje u zivotu, takodze svizda mi se slovenija kao drzava jer je slicna po velikosti i prirode kao makedonija, ljudi so prijazni, za mene je ovo novo lepo iskustvo.

11. interv: sem većinoma odgovorila v predhodnem vprašanju. Ker je izobrazevanje bolj kvalitetno od našega na hrvaškem. In tudi zato, ker sem doma zelo blizu meje s Slovenijo, od malega se učim slovenščine in tudi zato, ker so študentski pogoji cenejši. Subvencionirane karte za avtobus in vlak so bile zelo po ceni in sem lahko šla doma vsaki vikend.

Vprašanje 8: Kakšno je (bilo) vzdušje na tvoji fakulteti iz tvoje perspektive?

1. interv: na začetku sem se ful bala, kako bom sprejeta med ostalimi študenti in profesorji in ne morem reči, da sem se počutila ugodno. Potem sem se sčasoma privadila, bolj sproščeno je bilo čez čas. Lahko rečem, da so študenti bili prijazni, dobro, ne vsi. Profesorji so bili kar v redu. Večina njih je bilo zelo tolerantnih do tujcev, celo so nam omogočali, da pišemo izpite v srbohrvaščini, če nam je lažje.

2. interv: zelo dobro,

3. interv: zelo pozitivno, čeprav me je na začetku bilo strah in nisem vedela, kako se bom prilagodila, glede na jezik in nove ljudi.

4. interv: odlično. vsa moja pričakovanja so se uresničila.

5. interv: odlično. svakome preporučujem moj fax iz razloga što sam bio zadovoljan sa većinom stvari i da opet biram, opet bih izabrao isto. kvalitetan sistem, kvalitetni profesori. sve u svemu, odlicno :)

6. interv: pomalo dosadno, ali dosta intezivno.

7. interv: zelo slabo, iskreno.

8. interv: zelo napeto, vsi so ful pripravljeni, ozbiljni, ambiciozni, nima pravega študentska vzdušja.

9. interv: dobro.

10. interv: kada sam poceo na fakultet mi je bilo novo i jako cudno jer je za mene sve bilo nepoznatno, okolina, ljudje, fakultet ali mi se jako dopalo to sto je sve lepo organizirano, kulturno, mirno i cisto, profesori su dobro pripravljeni, lepo predavaju i hoce da nas nauce, uvek su spremni da nam pomogne.

11. interv: v veliki večini dobro. Profesorji so v redu, večina jih veliko pomaga. Se tudi nasmejijo po hodnikih, kar je za vzdušje zelo pozitivno. Se počutiš lepo in sprejeto. Študentje so pa različni. Eni ti popravijo, eni pa pokvarijo dan.

Vprašanje 9: Kako obvladaš slovenski jezik?

1. interv:

Razumevanje – odlično

Govor – zelo dobro

Besedilo – zelo dobro

2. interv:

Razumevanje - slabo

Govor – zelo slabo

Besedilo – zelo slabo

3. interv:

Razumevanje – odlično

Govor – zelo dobro

Besedilo – zelo dobro

4. interv:

Razumevanje – odlično

Govor – zelo dobro

Besedilo – odlično

5. interv:

Razumevanje – zelo dobro

Govor - slabo

Besedilo – dobro

6. interv:

Razumevanje – zelo dobro

Govor - slabo

Besedilo – dobro

7. interv:

Razumevanje – odlično

Govor – zelo dobro

Besedilo – zelo dobro

8. interv:

Razumevanje - odlično

Govor – zelo dobro

Besedilo – zelo dobro

9. interv:

Razumevanje – odlično

Govor – dobro

Besedilo – dobro

10. interv:

Razumevanje – zelo dobro

Govor - dobro

Besedilo – dobro

11. interv:

Razumevanje – odlično

Govor – zelo dobro

Besedilo – zelo dobro

Vprašanje 10: Ali ste imeli težave s sporazumevanjem? Obrazloži.

1. interv: na začetku mi je bilo težko izraziti se. Mislim, že od samega začetka sem razumela slovenščino, razen če je nekdo prehitro govoril in nisem mogla slediti. Pri govorjenju mi je bilo težje. Nisem se mogla spomniti, kakšno besedo in se mi je znalo zatakni. Ampak se ne spomnim, da sem imela kakšno situacijo, ko se nisem zastopila z nekoga. Če kaj nisem razumela, ali se mi je zdelo, da oseba govori hitro, sem prosila naj ponovi še enkrat, ali naj govori bolj počasi.

2. interv: da, jezik mi je težek.

3. interv: na začetku nekatere besede nisem razumela. Nisem imela pa večjih težav. Glede na to, da živimo ob meji, uporabljamo tudi nekatere slovenske besede, ampak jaz doma sem vedno govorila samo v hrvaščini, zato mi je bilo malo težje govoriti, razumela sem pa zelo dobro.

4. interv: nisem. slovensko se učim od otroštva.

5. interv: pa i ne baš. možda u upravnoj enoti jer one tete pričaju kao navijene ali uvijek sam se uspio bez problema da sporazumjevam :)
6. interv: da, jer u početku mi čak ni razumevanje nije dobro islo. većina onih koji znaju srpski nisu hteli govoriti.
7. interv: ja, saj nisem znala slovenščine ko sem prišla študirati, veliko ljudi pa ni bilo pripravljeno govoriti naš jezik
8. interv: Nisem imela problema. Vse sem razumela in dobro govorila.
9. interv: na začetku sem imela težave, saj nisem toliko dobro govorila slovensko in sem vedno morala ponavljati dvakrat, da bi me razumeli
10. interv: naravno. na početku kad sam došao mi je bilo tesko, jer profesori su predavali na slovenski, većina kolege su Slovenci, ali sam imao par kolega sto su znali srpsko-hrvatski pa tako smo se razumevali, a i ujedno su mi pomagali da sto pre naučim slovenski jezik
11. interv: na začetku sem veliko. Najveći problem je bil v 1. letniku, ko sem začela študirat. Kot sem že napisala, sem se od malega učila slovenščine, ampak sem potem vidla, da gramatika ni toliko lahka. ko sem mogla govorit, sem se pogosto znajdla v neugodni situaciji. Velikokrat se nisem znala izrazit na način, na kateri se bi izrazila na materinjem jeziku. Razumeli so me vsi, ni bilo toliko hudo, ampak sem mislila, da bo veliko lažje.

Vprašanje 11: Na katerem jeziku si opravljal/a/opravljáš izpite?

1. interv: slovenščina
2. interv: angleščina
3. interv: slovenščina
4. interv: slovenščina
5. interv: angleščina
6. interv: angleščina
7. interv: slovenščina
8. interv: slovenščina
9. interv: slovenščina
10. interv: slovenščina
11. interv: slovenščina

Vprašanje 12: Kako so te sprejeli kolege glede na to, da si tujec/tujka?

1. interv: različno. Eni so me takoj sprejeli in mi ful pomagali pri nalogah in ostalo, povabili me na kakšno druženje, pri drugih pa sem imela občutek, da me se malce izogibajo.
2. interv: zelo dobro
3. interv: zelo dobro. Nikoli nisem imela občutka, da nisem sprejeta. Če nekaj nisem razumela na predavanjih, vedno so mi pomagali razložiti kaj pomeni. V družbi sem največ bila s prijateljicami, ki so tudi tujke, ampak sem se veliko družila tudi s Slovenkami, s katerimi imam še vedno stike.
4. interv: jaz sem se počutila sprejeta. Slovenske sošolke so me sprejele.

5. interv: nije bilo problema. uvijek je bilo stereotipa i judging ali to je prirodno ljudsko razmišljanje. oni koji su me upoznali su mi prijatelji i danas.

6. interv: Nisu me doživljavali.

7. interv: kot tujko. Niso me zavrnilo, ampak tudi niso bili odprti do komunikacije z mano.

8. interv: kolege na začetku sploh niso vedle, da sem tujka, kasneje pa sploh niso bili zainteresirani za komunikacijo ali pa kakšno vzpostavljanje odnosa

9. interv: Super

10. interv: bolje nego sto sam mislio. jer i oni isto kao mi hocejo se upoznati sa nove ljude, da nauce o njihovi kulturi i nesto vise o njihovoj drzavi, tako da veoma sam zadovoljan sa koelgama i to kako su me prihvatili

11. interv: odvisno ... ljudje smo različni. Eni so bili zelo prijazni, so pomagali. Eni so pa direktno pokazali, da me ne marajo. Odnosno, vse nas, ki smo kot tujci vpisani na fakulteto. Jaz sem imela problem s tem, da ne bom sprejeta in si velikokrat nisem upala prositi za pomoč. Vprašati jih, če kaj nisem razumela, če kaj na predavanjih nisem dobro slišala. Ampak s časom sem se že navadila in se obrnila na kolege, za katere sem ocenila, da jim ni problem pomagati in da nimajo predsodkov.

Vprašanje 13: Ali med vašimi prijatelji prevladujejo/so prevladovali osebe iz nekdanje Juge ali etnični Slovenci?

1. interv: mešano, tu nekje. na začetku sem se rajši družila s priseljenci z nekdanje juge, ampak samo zaradi tega ker sem se lažje zastopila, ko smo se pogovarjali po srbohrvaško ker sem znala tega jezika odlično.

2. interv: Iz nekdanje Juge.

3. interv: na dodiplomskem študiju v moji družbo so bile štiri tujke (dve iz hrvaške, iz Makedonije, iz Bosne in Hercegovine), kot pa tudi nekoliko Slovenk. zdaj na magisteriju sem edina tujka, tako da prevladujejo etični Slovenci.

4. interv: Osebe iz nekdašnje Juge.

5. interv: ja bih rekao 50-50. mada, većina slovenaca su imali nekoga sa juga :)

6. interv: svi moji prijatelji ovdje su iz exyu

7. interv: Vsi tujci

8. interv: vsi moji prijatelji v Sloveniji so osebe iz nekdanje juge, iz vsake države razen Slovenije.

9. interv: Mešano

10. interv: Ja, većinoma iz nekdanje Juge

11. interv: prevladujejo osebe iz nekdanje Jugoslavije. Takoj sem se povezala s prijateljico iz Makedonije. Potem tudi z ostalimi, ki niso Slovenci. Verjetno zato, ker smo imeli isto usodo in smo se zato držali skupaj. Da niso samo mene ali koga drugega od nas gledali kot nekogar, ki mu tukaj v Sloveniji ni mesto.

14. Kako so te sprejeli profesorji? Ali si opazil/a razliko med odnosom do „domačih“ in tebe kot tujca/tujke?

1. interv: zdi se mi, da sem bila dobro sprejeta s strani profesorjev. Zelo so nas tolerirali kot tujci, eni so celo dovolili, da pišemo izpite v srbohrvaščini, če nam je tako lažje. Mislim, da je odnos bil enak za vse študente, kar se mi zdi zelo pravično.

2. interv: Ne, nisem videl razliko,

3. interv: glede profesorjev sem bila pozitivno presenečena. Nikoli nisem opazila razliko. profesorji so nas vedno spodbujali, poslušali, dovoli nam pisati izpite na hrvaščini ...

4. interv: odlično. Nikoli nisem opazila, da delajo razliko, pomagali so mi, da se počutim dobro. dobila sem tudi študentsko gradivo na hrvaškem.
5. interv: nikad. jedna od najbolji stvari na univerzi. nikad se nisam osjećao oštećenim ili privilegovinim u odnosu na ostale
6. interv: ne
7. interv: većinom ne
8. interv: nekateri so indiferentni do tega, če sploh vejo, da nisem Slovenka, nekateri pa so bili prijazni v prvem letniku in bili sprejemljivi ter pripravljeni pomagati mi. Obstaja nekaj profesorjev, ki so bili bolj neprijatni, ampak je takih zelo malo. Na splošno pa počutim razliko med odnosom, saj tujce obravnavajo kot manj sposobne.
9. interv: ne
10. interv: u globali ne, imaju dosta razumevanja za nas sto smo iz druge drzave zaradi jezika, tako da ne prave nam problem ako na ispitu napisemo neki zbor na srpsko-hrvatski ili kad prezentiramo seminarske.
11. interv: ri enimi ja, pri enimi ne. Večinoma so profesorji bili enakopravni. Ampak se seveda nekdo najde, pri katerem vidiš drugačno obravnavo in odnos.

Vprašanje 15: Ali si (bil/a) zadovoljen/na z izobrazbo na izbrani fakulteti? Obrazloži.

1. interv: ja, s študijem sem zelo zadovoljna. Ogromno stvari smo se naučili na predavanjih, kjer so prihajali tudi zunanji gosti. Vaje so bile tudi zelo raznolike, poučne in koristne. Tudi prakso smo imeli vsako leto in smo tam nabirali izkušnje. Veliko znanja sem pridobila, ki mi bodo koristila v prihodnosti, ko se bom zaposlila in pa tudi v vsakodnevnih situacijah z ljudmi.
2. interv: Ja, zadovoljen sem
3. interv: da, bila sem zadovoljna z izobrazbo na fakulteti. Vpisala sem tisto, kar me je zanimalo in predavanja so bila in so dobro izvedena, zanimiva. Seveda, nekateri so predmeti bolj zanimivi, nekateri manj. Ampak ko se vse skupaj pogleda, sem zelo zadovoljna. Iskreno mi je bil pa dodiplomski študij bolj zanimiv kot pa zdaj podiplomski.
4. interv: seveda. Saj je univerza v Ljubljani med 500 najboljših univerz na svetu.
- 5, interv: da. preporučio bih svakome. fakultet sluša studente i postoji konstantna promjena i adaptiranje da se sistem poboljša. većina stvari koje sam naučio mi i danas pomažu na poslu.
6. interv: donekle da. par profesora nije zadovoljilo kriterijume master studija.
7. interv: i da i ne. program generalno kvalitetan, ali previse seminarskih radova i izvjestaja, i generalno losa predavanja
8. interv: bila sem zadovoljna, nivo izobrazbe je zelo večji kot v moji državi. Kvaliteta predavanj, znanja ki ga prenašajo profesorji je veliko boljša.
9. interv: sem zadovoljna
10. interv: jako sam zadovoljan, i svima sto jih poznajem sto hoce da studiraju van makedonije, jim toplo preporucujem da se zapisu u sloveniji na fakultet.
11. interv: sem zelo zadovoljna. izobrazba je zelo kvalitetna. Vsi profesorji so svoj del zelo kvalitetno razlagali snov, ni bil problem če kaj nisi razumel ali vprašal. Imeli smo pa veliko prakse in smo se tam največ naučili.

Vprašanje 16: Na kogar si se lahko obrnil/a, ko si rabil/a pomoč? Kako so na tvojo prošnjo potem reagirali?

1. interv: najprej sem se pogovorila s kakšno sošolko, ali pa sem pomoč poiskala pri profesorja/profesorco. zmeraj so se dobro odzvali in mi pomagali ter se ponudili tudi za vnaprej da bodo tukaj, če bom kaj potrebovala.
2. interv: kolegami, vsi so pomagali
3. interv: pri profesorji, v referatu, kjer so vedno bili prijazni in pripravljeni pomagati. nikoli nisem imela težav glede pomoči.
4. interv: na profesorje, asistente. vedno so pomagali
5. interv: zavisno od problema. kada sam imao problema sa vizom - nisam naišao na razumjevanje na pomoć..ali to je državna insititcija i sve su takve- ako sam trebao pomoć na faxu uvijek je bio neko ko je pomogao na neki način.
6. interv: ni na koga. sve je uradjeno samostalno.
7. interv: vecinom sam pitala kolege ili isla u referat i pomogli su...
8. interv: na sošolce većinoma. pomagali so mi, bili so vedno ok do mene
9. interv: na pomoč se vedno obračam na kolegico, ki je tudi tujka, če obe ne veva, potem nekaj koleg so vedno pripravljeni pomagati.
10. interv: najvise su mi pomagali kolege, uglavnom su mi pomagale oko pisanja mailova na profesore. uvek su bile spremne i su zelele da mi pomognu.
11. interv: većinoma na kolege. mislim na tiste najbližje, ki niso slovinci in na tiste redke slovence, ki smo me sprejemali. oni so mi rada pomagali. profesorji so tudi pomagali. velikokrat sem šla tudi na govorilne ure in nikoli niso zavrnili pomoč, zelo rada so razložili. tudi dali drugo priložnost pri opravljanju izpitov ipd

Vprašanje 17: Se ti je kdaj zgodilo nekaj negativnega? Če želiš, lahko pojasniš.

1. interv: ja, v prvem letniku. to je bilo pri prvi nalogi, ki smo jo morali narediti na faksu. mogli smo napisat esej. vem da sem se veliko potrudila in sama napisala esej v slovenščino, da bi profesorica na predavanju pred celo skupino povedala da imam eden kup slovničnih napak in da bi morala dati lektorju. ne bi mi bilo toliko žal da je bil to kar eden predmet, ampak je bil kako se uporabniku prilagodit v sporazumevanju. mogoče je še kakšna situacija, ampak ta prva mi je ostala v spominu.
2. interv: neki ljudi ne gledaju baš blagonaklono na došljake
3. interv: ne, koliko se spomnim nisem imela negativnih izkušenj. enkrat se samo zgodilo, da sva s kolegico (tudi tujka) sedela na fakulteti in nas je prišla kolegica (Slovenka) vprašati ali smo začele ali napisale diplomu, na kaj smo odgovorile da ne še in je ona komentirala v smislu dobro, da nebi imela slabo zavest da ste vi že naredile. v smislu da se bi počutila slabo, če bi mi tujke naredile prej nje. vsaj mi dve sva tako razumele.
4. interv: Nisem imela slabe izkušnje
- 5, interv: da. prilikom traženja stanovanja primjetna je diskriminacija prema "južnjacima". ne znam iz kog razloga ali bilo je slučajeva da nisam dobio stan iz razloga što sam sa juga a ne pušim, ne pijem, ne partijam i slično :)
6. interv: na moju konstataciju da ne razumem slovenski u upravnoj enoti, zena koja izdaje vize je pocela psovati i govoriti grde reci.
7. interv: imala sam problema sa profesorima jednog predmeta, jer mi uporno nisu priznavali odgovore zbog jezika, iako sam generalno dobro odgovarala na pitanja...

8. interv: zgodilo se velikokrat da kolege, kot profesorji te gledajo kot na manj sposobnega, manj inteligentnega in pa sploh ne upoštevajo tvoje mišljenja. neugodnosti pa so se zgodile v skupnem pisanju poročila, saj nima dobre komunikacije, vse se spletno dokončuje
9. interv: kolege so pripravljene pomagati, če jih vprašaš ampak se vedno zgodi da ti pomagajo in potem te naslednji dan ne pozdravijo na cesti.
10. interv: do sada ne, i nadam se da neče
11. interv: Ponavadi prisilno govorjenje na vajah, ko enostavno nimaš kaj za povedat. . In prvi dan, prvo predavanje sem si usedla zraven ene punce. Sva se začela pogovarjati, na kaj sem se ji opravičila na govoru, če me slučajno ne razume da sem iz Hrvaške. Takoj se opazila distanca in nikoli več ni odzdravila.

Vprašanje 18: Pozitivne situacije, ki jih lahko poudariš?

1. interv: kot pozitivne bi izpostavila vaje pri par predmetov, ki so pripomogle da smo se študenti spoznali medseboj in se tako povezali že na samem začetku v 1. letniku. s par sošolk sem se odlično razumela in zmeraj smo bile tukaj ena za drugo, ko je ena kaj potrebovala, tako smo si olajšali študiranje. tudi z referatom imam zelo dobro izkušnjo. zmeraj ko sem šla nekaj vprašat, so se potrudili na najboljši način razložiti vse kar je treba. tudi prošnjo ko sem oddala za ponovni vpis in me je bilo strah ali bodo odobrili, imeli so razumevanje za mojo situacijo. kot pozitivne stvari, ki so pripomogle in olajšale bivanje in študij bi dodala študentsko delo, subvencije za študentje
2. interv: svi pričaju srpski, čak i mladi koji nisu živeli u jugoslaviji
3. interv: pozitivne situacije lahko povem to, da so kolegice na moji smeri vse zelo prijazne in ne delajo nikakršne razlike. tudi pozitivno mnenje imam do profesorji, ki so tudi tako vedno prijazni in lahko se obrnemo na njih za pomoč. na primer, enkrat sem šla k profesorju na zagovor seminarske naloge, in se nekako nisva razumela glede enega vprašanja in mi je povedal, da lahko odgovarjam v hrvaščini če mi je lažje, on da itak razume, pravi sej smo bili v jugi. potem je še začel postavljat vprašanja v hrvaščini.
4. interv: študentsko gradivo na hrvaškem, profesorji so se tudi pogovarjali na hrvaškem.
- 5, interv: bilo je mnogo pozitivnih stvari. u mnogim situacijama sam se osjećao kao u svom gradu i državi. bilo je dosta više pozitivnih iskustava :)
6. interv: Nema ih puno.
7. interv: npr profesor nevrofiziologije je imao i test na engleskom jeziku, kog nam je ponudio ako ne razumijemo dobro slovenacki... i par kolega koje bi nas s vremena na vrijeme pitale kako ide
8. interv: pripravljenost na pomoč od strani kolegov in profesorjev , dobra izkušnja prakse
9. interv: Srečna sem da sem vse delila in si pomagala s kolegico, vse je bilo lažje
10. interv: kao pozitivne situacije bi spomenuo to sto su uvek pripravljeni da mi pomognu glede ispita ili seminarske, druzenje sa kolegama, izlasci, mogu da navedem kao pozitivne situacije
11. interv: bilo jih je veliko.. več kot negativnih. :) v referatu so bili vedno prijazni, kot sem že omenila tudi profesorji so večinoma bili dostopni za nas, rada so pomagali. kolege in kolegice, ki sem jih omenila kot tiste, ki so mi vedno bili ob strani so mi veliko olajšali študiranje.

Vprašanje 19: Iz svojih izkušnjah kot tujec/tujka, kaj bi spremenil/a glede izobraževanja na tvoji fakulteti?

1. interv: hmm.. ne vem če je sploh kaj takega da bi spremenila. mogoče to, da ni treba študentom govorit na predavanjih/vajah, če se sam noče izpostavljati.
2. interv: Nič nebi spremenil
3. interv: nebi spremenila nič. jaz sem zadovoljna z izvedbo vsega na fakulteti.
4. interv: Nič
- 5, interv: pa ima sigurno stvari koje bi se mogle adaptirati ili popraviti ali mislim da je najbtinije raditi na sistemu gdje se glas studenata čuje i mislim da moj fakultet ide generalno u dobrom smjeru.
6. interv: profesore i njihov nacin predavanja i ocenjivanja.
7. interv: definitivno vise paznje, vise ukljucivanja stranih studenata u predavanja i vjezbe... mislim da sam za 3 godine ukupno 5 puta rekla odakle sam... i prvi semestar prve godine da nije toliko tezak, i da bude vise semestar za prilagodjavanje a ne kao kod nas, eliminacioni.
8. interv: poskušala bi bolj vključiti tujce v delo, jih vrednotiti na podoben način, zanimati se za njih.
9. interv: Ne bi nič spremenila
10. interv: mozda to da nije toliko strogo, da nas ne ogranicavaju sa rokovima glede ispita, ili ako ti je ostalo neki ispit iz prve godine, da mozes da zapises tretu i da ides dalje, mislim da to slabo deluje na psihu kod studenta
11. interv: profesorji ponavadi malo prehitro govoriyo. kot tujka sem jih na začetku slabo razumela, besede so se malo mešale in se ponavadi nisem mogla znajti in jim slediti.

Vprašanje 20: Kaj bi pa spremenil/a glede odnosov?

1. interv: želela bi, da se etnični slovinci postavijo v kožo tujcev. da se obnašajo z tuji tako, kot bi si želeli da se z njimi obnašajo, če bi šli kam na erasmus recimo.
2. interv: nič ne bi spremenil
3. interv: glede odnosov nisem imela nikoli težav, tako da nebi nič spremenila. mislim, da se bi vsi morali imeti dobre odnose, ne glede od kje smo, kdo smo in podobno, in morali bi pomagati eni drugima
4. interv: nič
5. interv: nemam kometatara ovdje. bio sam poprlicno zadovoljan većinom stvari :)
6. interv: Slovenci su arogantni i hladni, neka se zamisle na nasem mestu
7. interv: želela bi, da se ne gleda na razlike, na nacionalnost.
8. interv: izboljšala bi komunikacijo, da naj poteka bolj sproščajoče in manj formalno, v skladu z našo starostjo.
9. interv: nič
10. interv: za sada ne bih nista menjao glede odnose
11. interv: kot sem že rekla, odnosi so većinoma odlični. ampak bi prosila tiste, ki imajo predsodke in ki nas niso obravnavali kot "svoje", da se zamislijo v naši koži. vsakdo gre za "boljše jutri" in takega človeka , ki se trudi, ki želi narediti nekaj iz svojeg življenja, morajo ceniti in razumeti. ne glede na državljanstvo, nacionalizem, religijo, izgled...

11.3. Tabela kodiranja

11.3.1. Osebna izkaznica

Spol?

INTERVJU	Spol	POJMI/KODE
1	Ženski	Ž
2	Moški	M
3	Ženski	Ž
4	Ženski	Ž
5	Moški	M
6	Moški	M
7	Ženski	Ž
8	Ženski	Ž
9	Ženski	Ž
10	Moški	M
11	Ženski	Ž

Koliko si star/a?

INTERVJU	Starost	POJMI/KODE
1	24	24
2	26	26
3	24	24
4	28	28
5	23	23
6	26	26
7	25	25
8	20	20
9	25	25
10	22	22
11	25	25

Iz katere države bivše Jugoslavije prihajaš?

INTERVJU	Država	POJMI/KODE
1	Makedonija	Mk
2	Srbija	Srb
3	Hrvaška	Hr
4	Hrvaška	Hr
5	Bosna in Hercegovina	BiH
6	Srbija	Srb
7	Črna gora	ČG
8	Bosna in Hercegovina	BiH
9	Črna gora	ČG
10	Makedonija	Mk
11	Hrvaška	Hr

Kateri si letnik študija? (odgovorijo tisti, ki se študirajo)

INTERVJU	Letnik študija	POJMI/KODE
1	Absolvent	Abs dodip
2	1. letnik 2. stopnje	- Univ.dipl. - podip

3	1. letnik 2. stopnje	- Univ.dipl. - podip
4	Magistrirala	Univ.mag.
5	Master študije	Univ.dipl.
6	Končal študij	Univ.mag.
7	3.letnik	- dodip
8	Pavziram	dodip
9	2.letnik	- dodip
10	2.letnik	- podip
11	Absolvent	Abs dodip

Na kateri fakulteti študiraš/si študiral/a?

INTERVJU	Fakulteta	POJMI/KODE
1	Fakulteta za socialno delo	FSD
2	Fakulteta za družbene vede	FDV
3	Fakulteta za socialno delo	FSD
4	Fakulteta za socialno delo	FSD
5	Ekonomska fakulteta	EF
6	Fakulteta za družbene vede	FDV
7	Filozofska fakulteta	FF
8	Fakulteta za socialno delo	FSD
9	Filozofska fakulteta	FF
10	Ekonomska fakulteta	EF
11	Fakulteta za upravo	FU

11.3.2. Ključna področja:

Zakaj si se odločil/a emigrirati?

INTERVJU	Razlog emigracije	POJMI/KODA
1	starši so v tem času bivali v Sloveniji že 5let, bolj kakovostno studiranje kot v Makedoniji, študiranje je zelo ugodno, subvencionirana prehrana, vozovnice, študentsko delo	Starši Kakovostno izobraževanje Ugodni pogoji študiranja – subvencionirana prehrana, subvenc.vozovnice, študentsko delo
2	Svoboda	svoboda
3	Zaradi študija, živim na meji s Slovenijo, Ljubljana mi je bližje kot Zagreb	študij bližina študija
4	Ker matična država ne zadovoljuje mojih potreb	matična država ne zadovoljuje potreb
5	kvalitetna edukacija. Slovenija je bila napristupačnija opcija i sa procedurama upisivanja, cijenama života, geografska udaljenost, privlačan obrazovni sistem i programi na engleskom jeziku	kakovostno izobraževanje Ugodni pogoji študiranja Ugodni pogoji vpisa Bližina študija Programi na angleškem jeziku
6	zbog boljih uslova za život i pogodnijih uslova za studiranje	Ugodni pogoji študiranja Boljši pogoji za življenje
7	Študij	Študij
8	Študij	študij
9	Študij	študij
10	izobrazevanje je veoma kvalitetno i prihvaceno po celoj evropi, novo iskustvo i predizvik, novi jezik, da upoznam Sloveniju kao državu, njihovu kulturu i ljude	Kakovostno izobraževanje Nove izkušnje Novi jezik Spoznavanje države
11	zaradi študija, znano je, da so slovenske Univerze bolj kvalitetne od hrvaških	Kakovostno izobraževanje

Zakaj si se odločil/a za Slovenijo?

INTERVJU	Zakaj Slovenija	POJMI/KODE
1	moji starši so bili tukaj in imeli službe, tudi jezik se mi ni zdel toliko težek, dosti sem ga razumela in sem vedela da ne bom imela težave s tem	Starši Bližina jezika
2	Brezplačno izobraževanje	Brezplačno izobraževanje
3	ker mi je faks bil bližje v Ljubljani, kot na Hrvaškem. Ker sem slišala veliko pohval, veliko dobrih izkušenj glede fakultet v Sloveniji	Bližina študija pohvale
4	poznam slovensko kulturo, govorim slovensko. Živim blizu meje Hrvaške s Slovenijo	bližina jezika bližina študija
5	Roditelji su radili u sloveniji pa sam bio upoznat sa zemljom od ranije. Slo je bila najpristupačnija iz moje perspektive. Kvalitetni obrazovni programi i internacionaln sredina a opet je blizu doma. Imigracione i upisne procedure su bile jednostavne i univerzitet se trudio da privuče strane studente.	Starši Kakovostno izobraževanje Bližina študija Enostavni pogoji vpisa
6	jer je blizu Srbije, i zato što ima sve što ima visok standard života. Pruža velike olakšice i povoljnosti za studente iz Srbije.	Bližina študija Boljši pogoji za življenje Ugodni pogoji študiranja
7	predvsem brezplačno šolanje znotraj mej eu	Brezplačno izobraževanje
8	imam sorodnike v sloveniji	sorodniki
9	zaradi kvaliteta študija	kakovostno izobraževanje
10	zaradi fakulteta, kvalitetan je, smatram da kada budem diplomirao imaću dosta znanja koje će mi koristiti dalje u zivotu, svidza mi se slovenija kao drzava, slicna je po velikosti i prirode kao Makedonija, ljudi so prijazni, novo lepo iskustvo	kakovostno izobraževanje nove izkušnje
11	izobraževanje bolj kvalitetno od našega na Hrvaškem. Doma sem zelo blizu meje s Slovenijo, od malega se učim slovenščine, študentski pogoji so cenejši. Subvencionirane karte za avtobus in vlak so bile zelo po ceni in sem lahko šla doma vsaki vikend.	Kakovostno izobraževanje Bližina študija Ugodni pogoji študiranja- subvencionirane vozovnice

Kakšno je (bilo) vzdušje na tvoji fakulteti iz tvoje perspektive?

INTERVJU	Vzdušje na fakulteti	POJMI/KODE
1	Srah od sprejetosti med študenti in profesorji, nisem se počutila ugodno. Bolj sproščeno je bilo čez čas. Študenti so bili prijazni, dobro, ne vsi. Profesorji so bili kar vredni. Večina njih je bilo zelo tolerantnih do tujcev	- strah zaradi sprejetosti med študenti in profesorji - čez čas sproščeno - tolerancija - prijaznost
2	Zelo dobro	Zelo dobro
3	Zelo pozitivno, na začetku strah zaradi prilagajanja na jezik in nove ljudi	Pozitivno Na začetku strah
4	odlično. vsa moja pričakovanja so se uresničila.	odlično
5	odlično. svakome preporučujem moj fax, zadovoljan sam sa većinom stvari i da opet biram, opet bih izabrao isto. kvalitetan sistem, kvalitetni profesori.	Odlično Kakovostni profesorji
6	pomalo dosadno, ali dosta intezivno	Dosadno

		intenzivno
7	zelo slabo, iskreno	Zelo slabo
8	Dobro	dobro
9	zelo napeto, vsi so ful pripravljeni, ozbiljni, ambiciozni, nima pravega študentska vzdušja	zelo napeto resnost ambicioznost ni študentskega vzdušja
10	sve je lepo organizirano, kulturno, mirno i cisto, profesori su dobro pripravljene, lepo predavaju i hoce da nas nauce, uvek su spremni da nam pomogne	Organizirano Kulturno Kakovostni profesorji
11	v veliki večini dobro. profesorji so u redu, večina jih veliko pomaga. se tudi nasmejijo po hodnikih, za vzdušje zelo pozitivno. se počutiš lepo in sprejeto. študentje so različni. eni ti porpravijo, eni pa pokvarijo dan.	Kakovostni profesorji Počutje sprejetosti glede profesorjev Profesorji se nasmejijo po hodnikih Študentje različni

Kako obvladaš s slovenskim jezikom?

INTERVJU	Obvladanje slo jezikom	POJMI/KODE
1	Razumevanje – odlično Govor – zelo dobro Besedilo – zelo dobro	Zelo dobro
2	Razumevanje - slabo Govor – zelo slabo Besedilo – zelo slabo	Zelo slabo
3	Razumevanje – odlično Govor – zelo dobro Besedilo – zelo dobro	Zelo dobro
4	Razumevanje – odlično Govor – zelo dobro Besedilo – odlično	Odlično
5	Razumevanje – zelo dobro Govor - slabo Besedilo – dobro	Dobro
6	Razumevanje – zelo dobro Govor - slabo Besedilo – dobro	Dobro
7	Razumevanje – odlično Govor – zelo dobro Besedilo – zelo dobro	Zelo dobro
8	Razumevanje - odlično Govor – zelo dobro Besedilo – zelo dobro	Zelo dobro
9	Razumevanje – odlično Govor – dobro Besedilo – dobro	Zelo dobro
10	Razumevanje – zelo dobro Govor - dobro Besedilo – dobro	Dobro
11	Razumevanje – odlično Govor – zelo dobro Besedilo – zelo dobro	Zelo dobro

Ali ste imeli težave s sporazumevanjem? Obrazložite.

INTERVJU	Težave s sporazumevanjem	POJMI/KODE
1	na začetku težko izraziti se. sem razumela slovenščino, razen če je nekdo prehitro govoril. pri	Težave z izražanjem Razumevanje dobro, razen če je

	govorjenju mi je bilo težje. če kaj nisem razumela, sem prosila naj ponovi še enkrat, ali naj govori bolj počasi.	nekdo prehitro govoril Če kaj nisem razumela, sem prosila naj bolj počasi ponovi
2	Da. Jezik mi je težek.	Težave, težek jezik
3	Na začetku nekatere besede nisem razumela. nisem imela pa večjih težav. živimo ob meji, uporabljamo tudi nekatere slovenske besede, razumela sem pa zelo dobro.	Razumevanje težje Ni večjih težav
4	nisem. slovensko se učim od otroštva.	Ni težav Slo učim od otroštva
5	pa i ne baš. mozda u upravnoj enoti jer tete pričaju kao navijene ali uvijek sam se uspio bez problema da sporazumjevam.	Sporazumevanje dobro Sporazumevanje izven fakultete težko
6	da,u pocetku mi cak ni razumevanje nije dobro islo. vecina onih koji znaju srpski nisu hteli govoriti.	Razumevanje težje na začetku
7	ja, saj nisem znala slovenščine ko sem prišla študirati, veliko ljudi pa ni bilo pripravljeno govoriti naš jezik	Sporazumevanje težko
8	Nisem imela problema. Vse sem razumela in dobro govorila.	Sporazumevanje dobro
9	na začetku sem imela težave,nisem toliko dobro govorila slovensk,sem vedno morala ponavljati dvakrat, da bi me razumeli	Govorjenje težko Večkratno ponavljanje besed
10	naravno. na pocetku je bilo tesko, profesori su predavali na slovenski, vecina kolege su slovinci, ali sam imao par kolega sto su znali srpsko-hrvatski pa tako smo se razumevali, oni so mi pomagali, da sto pre naucim slovenski jezik	Sporazumevaje težko na začetku Nekaj kolegov, ki so znali srbohrvaščino, so mi pomagali naučiti se slovenščine
11	Na začetku sem veliko, gramatika ni toliko lahka. ko sem mogla govorit, sem se pogosto znajdla v neugodni situaciji. nisem se znala izrazit na način, na kateri se bi izrazila na materinjem jeziku. Razumeli so me vsi, ampak sem mislila, da bo veliko lažje.	Sporazumevanje težje Težave z izražanjem Razumeli so me vsi, ampak sem mislila, da bo lažje

Na katerem jeziku si opravljal/a/opravljáš izpite?

INTERVJU	Jezik opravljanja izpitov	POJMI/KODE
1	slovenščina	Slo
2	angleščina	Ang
3	slovenščina	Slo
4	slovenščina	Slo
5	angleščina	Ang
6	anleščina	Ang
7	slovenščina	Slo
8	slovenščina	Slo
9	slovenščina	Slo
10	slovenščina	Slo
11	slovenščina	Slo

Kako so te sprejeli kolege glede na to, da si tujec/tujka?

INTERVJU	Sprejemanje kot tujca	POJMI/KODE
1	različno. eni so me takoj sprejeli in mi ful pomagali povabili me na druženje, pri drugih pa sem imela občutek da me se malce izogibajo.	Eni prijazni Eni ne marajo
2	Zelo dobro	sprejeto
3	zelo dobro. nisem imela občutek da nisem sprejeta. vedno so mi pomagali, v družbi sem največ bila s prijateljicami,ki so tudi tujke, ampak sem se veliko	sprejeto

	družila tudi s Slovenkami s katerimi imam še vedno stike.	
4	jaz sem se počutila sprejeto. slovenske sošolke so me sprejele.	sprejeto
5	nije bilo problema. uvijek je bilo stereotipa i judging, oni koji su me upoznali su mi prijatelji i danas.	Sprejeto V manjši meri stereotipi
6	Nisu me doživljavali	Ni preveč komunikacije
7	kot tujko. niso me zavrnilo, ampak tudi niso bili odprti do komunikacije z mano	Ni preveč komunikacije
8	kolege na začetku sploh niso vedle, da sem tujka, kasneje pa sploh niso bili zainteresirani za komunikacijo ali pa kakšno vzpostavljanje odnosa	Ni preveč komunikacije
9	Super	sprejeto
10	bolje nego sto sam mislio. isto kao mi hocejo se upoznati sa nove ljude, da nauce o njihovi kulturi i nesto vise o njihovoj drzavi, veoma sam zadovoljan sa koelgama i to kako su me prihvatili	sprejeto
11	eni so bili zelo prijazni, so pomagali. eni so direktno pokazali, da me ne marajo. Velikokrat nisem upala prositi za pomoč. vprašati jih če kaj nisem razumela, s časom sem se že navadila in se obrnila na kolege za katere sem ocenila, da jim ni problem pomagati in da nimajo predsodkov.	Eni prijazni Eni ne marajo

Ali med vašimi prijatelji prevladujejo/so prevladovali osebe iz nekdanje Juge ali etnični Slovenci?

INTERVJU	Prijatelji iz Juge ali etnični Slo?	POJMI/KODE
1	Mešano, ampak sem se rajši družila z priseljenicimi z nekdanje juge.	Mešano Večina iz nekdanje Juge
2	Iz nekdanje Juge	Nekdanja Juga
3	na dodiplomskem študiju v moji družbi so bile štiri tujke, kot pa tudi nekoliko slovenk. zdaj na magisteriju sem edina tujka, tako da prevladujejo etični slovenski.	Mešano
4	Osebe iz nekdanje Juge	Nekdanja Juga
5	50-50. večina slovenaca su imali nekoga sa juga	Mešano
6	Vsi tuji	Tuji
7	svi moji prijatelji ovdje su iz exyu	Nekdanja Juga
8	vsi moji prijatelji v sloveniji so osebe iz nekdanje juge, iz vsake države razen slovenije.	Nekdanja Juga,
9	Mešano	mešano
10	Ja, većinoma iz nekdanje Juge	nekdanja Juga
11	Iz nekdanje Jugoslavije	nekdanja Juga

Kako so te sprejeli profesorji? Ali si opazil/a razliko med odnosom do „domaćih“ in tebe kot tujca/tujke?

INTERVJU	Odnos profesorjev	POJMI/KODE
1	Dobro sem sprejeta s strani profesorjev. zelo so nas tolerirali kot tujce, eni so celo dovolili da pišemo izpite v srbo – hrvaščini, odnos je bil enak za vse študente	sprejeto ni razlike mogoča komunikacija v srbohrvaščini
2	Ne, nisem videl razliko	ni razlike
3	nikoli nisem opazila razliko. profesorji so nas vedno spodbujali, poslušali, dovoli nam pisati izpite na hrvaščini...	ni razlike spodbujanje poslušanje komunikacija v srbohrvaščini
4	odlično. nikoli nisem opazila da delajo razliko, pomagali so mi da se počutim dobro. dobila sem tudi	Ni razlike Gradivo v srbohrvaščini

	študentsko gradivo na hrvaškem.	
5	nikad. jedna od najbolji stvari na univerzi. nikad se nisam osjećao oštećenim ili privilegovanim u odnosu na ostale	Ni razlike
6	Ne	Ni razlike
7	Većinom ne	Ni razlike
8	nekateri so indiferentni do tega, če sploh vejo da nisem Slovenka, nekateri pa so bili prijazni, ter pripravljeni pomagati. obstaja nekaj profesorjev, ki so bili bolj neprijatni, takih je zelo malo. na splošno pa počutim razliko med odnosom, saj tujce obravnavajo kot manj sposobne.	Eni so indiferentni Eni prijazni Čutim razliko med odnosom Tujci smo manj sposobni
9	Ne	Ni razlike
10	u globali ne, imajo dosta razumevanja za nas sto smo iz druge države zaradi jezika	Ni razlike razumevanje
11	večinoma so profesorji bili enakopravni. ampak se seveda nekdo najde, pri katerem vidiš drugačno obravnavo in odnos	večinoma enakopravni nekdo se najde, pri katerem vidiš drugačno obravnavo in odnos

Ali si (bil/a) zadovoljen/na z izobrazbo na izbrani fakulteti? Obrazloži.

INTERVJU	Zadovoljstvo izbrane fakultete	POJMI/KODE
1	z študijem sem zelo zadovoljna, prihajali so zunanji gosti. vaje so bile tudi zelo raznolike, poučne in koristne. tudi prakso smo imeli vsako leto in smo tam nabirali izkušnje	zadovoljna raznolike poučne vaje praksa polna izkušenj
2	Ja, zadovoljen sem	zadovoljen
3	bila sem zadovoljna z izobrazbo na fakulteti. predavanja so bila in so dobro izvedena, zanimiva	zadovoljna kakovosten program
4	seveda. saj je univerza v Ljubljani med 500 najboljših univerz na svetu.	Zadovoljna
5	da. preporučio bih svakome. fakultet sluša studente i postoji konstantna promjena i adaptiranje da se sistem poboljša	Zadovoljen Obstaja konstantna sprememba na boljše
6	donekle da. par profesora nije zadovoljilo kriterijume master studija	večinoma zadovoljen par profesorjev ni zadovoljilo kriterije master študija
7	i da i ne. program generalno kvalitetan, previse seminarских radova i izvjestaja i generalno losa predavanja	kakovosten program preveč seminarских nalog slaba predavanja
8	bila sem zadovoljna, nivo izobrazbe je zelo večji kot v moji državi. kvaliteta predavanj, znanja ki ga prenašajo profesorji je veliko boljša.	Zadovoljna Kakovosten program/predavanja
9	Sem zadovoljna	zadovoljna
10	jako sam zadovoljan, i svima iz mk toplo preporucujem da se zapisu u sloveniji na fakultet.	zadovoljen
11	sem zelo zadovoljna. izobrazba je zelo kakovostna. imeli smo pa veliko prakse in smo se tam največ naučili.	Zadovoljna Kakovosten program Praksa polna izkušenj

Na kogar si se lahko obrnil/a, ko si rabil/a pomoč? Kako so na tvojo prošnjo potem reagirali?

INTERVJU	Potreba pomoči/reakcija	POJMI/KODE
1	najprej sem se pogovorila s kakšno sošolko, tudi s profesorjem/profesorico. zmeraj so se dobro odzvali in mi pomagali	kolegi profesorjem/profesorico dober odziv, pomagali so
2	Kolegami, vsi so pomagali	kolegi dober odziv, pomagali so
3	pri profesorji, v referatu, kjer so vedno bili prijazni	Profesorji

	in pripravljeni pomagati. nikoli nisem imela težav glede pomoči.	Referat Dober odziv, pomagali so
4	na profesorje, asistente. vedno so pomagali.	Profesorji Asistenti Dober odziv, pomagali so
5	zavisno od problema. kada sam imao problema sa vizom - nisam naišao na razumjevanje na pomoć. ako sam trebao pomoć na faxu uvijek je bio neko ko je pomogao na neki način.	Problemi izven faksa, niso pomagali Problemi na faksu, pomagali so
6	ni na koga. sve je uradjeno samostalno.	Na nikogar samostojno
7	vecinom sam pitala kolege ili isla u referat i pomogli su..	Kolegi Referat Dober odziv, pomagali so
8	na sošolce većinoma. pomagali so mi, bili so vedno ok do mene	kolegi dober odziv, pomagali so
9	na pomoć se vedno obračam na kolegico, ki je tudi tujka, če obe ne veva, potem nekaj koleg so vedno pripravljeni pomagati.	Kolegi Dober odziv, pomagali so
10	najviše su mi pomagali kolege, uglavnom su mi pomagale oko pisanja mailova na profesore. uvek su bile spremne i su zelele da mi pomognu.	Kolegi Dober odziv, pomagali so
2	večinoma na kolege. na tiste najbližje, ki niso slovinci in na tiste redke slovence, ki smo me sprejemali. oni so mi rada pomagali. profesorji so tudi pomagali. velikokrat sem šla tudi na govorilne ure in nikoli niso zavrnilo pomoč	Kolegi Profesorji Dober odziv

Se ti je kdaj zgodilo nekaj negativnega? Če želiš, lahko pojasniš.

INTERVJU	Negativna izkušnja	POMI/KODE
1	v prvem letniku, prvi seminar, potrudila sem se in sama napisala esej v slovenščini, da bi profesorica na predavanju pred celo skupino povedala da imam eden kup slovničnih napak in da bi morala dati lektorju	Izpostavljanje pred celim letnikom zaradi slovničnih napak
2	neki ljudi ne gledaju baš blagonaklono na došljake	Nesprejetost
3	Spomnim se situacije, da sva s kolegico (tudi tujka) sedela na fakulteti in nas je prišla kolegica (Slovenka) vprašati ali smo začele ali napisale diplomo, na kaj smo odgovorile da ne še in je ona komentirala v smislu dobro, da nebi imela slabo zavest da ste vi že naredile. v smislu da se bi počutila slabo, če bi mi tujke naredile prej nje	Tujci so manj sposobni
4	Nisem imela slabe izkušnje	Ni negativnih izkušenj
5	da. prilikom traženja stanovanja primjetna je diskriminacija prema "južnjacima". ne znam iz kog razloga ali bilo je slučajeva da nisam dobio stan iz razloga što sam sa juga a ne pušim, ne pijem, ne partijam i slično	Pri iskanju stanovanja, predsodki do »južnjakov«
6	na moju konstataciju da ne razumem slovenski u upravnoj enoti, zena koja izdaje vize je pocela psovati i govoriti grde reci.	Zaradi nerazumevanja jezika, nevljudnost zaposlenih
7	imala sam problema sa profesorima jednog predmeta, jer mi uporno nisu priznavali odgovore zbog jezika, iako sam generalno dobro odgovarala na pitanja.	Profesorji so zavračali izpit zaradi jezika
8	zgodilo se velikokrat da kolege, kot profesorji te gledajo kot na manj sposobnega, manj inteligentnega in pa sploh ne upoštevajo tvoje mišljenje.	Profesorji in kolege : tujci so manj sposobni

	neugodnosti pa so se zgodile v skupnem pisanju poročila, saj nima dobre komunikacije, vse se spletno dokončuje.	tujci so manj inteligentni ne upoštevanje mnenja
9	Kolege so pripravljeni pomagati, če jih vprašaš ampak se vedno zgodi da ti pomognejo in potem te nasledni dan ne pozdravijo na cesti.	Kolegi pomagajo, ampak te več ne pozdravijo
10	Do sada ne, nadam se da neče	Ni negativnih izkušenj
11	Ponavadi prisilno govorjenje na vajah, ko enostavno nimaš kaj za povedat. prvi dan, prvo predavanje sem si usedla zraven ene punce. Sva se začela pogovarjati, na kaj sem se ji ja opravičila na govoru, če me slučajno ne razume da sem iz Hrvaške. Takoj se opazila distanca in nikoli več ni odzdravila.	Prisilno govorjenje na vajah Prvi kontakt na faksu, nesprejetost

Pozitivne situacije, ki jih lahko poudariš?

INTERVJU	Pozitivne izkušnje	POJMI/KODA
1	vaje pri par predmetov, ki so pripomogle da smo se študenti spoznali medseboj, s par sošolk sem se odlično razumela, zmeraj ko sem šla v referat nekaj vprašat, so se potrudili na najboljši način razložiti vse kar je treba. kot pozitivne stvari, ki so pripomogle in olajšale bivanje in študij bi dodala študentsko delo, subvencije za študentje...	Medsebojno spoznavanje na vajah Pomoč v referatu Študentsko delo Različne subvencije za študente (karte, boni za hrano ...)
2	svi pričaju srpski, čak i mladi koji nisu živeli u jugoslaviji	Sporazumevanje v srbohrvaščini
3	kolegice na moji smeri vse zelo prijazne in ne delajo nikakršne razlike, profesorji tako vedno prijazni in lahko se obrnemo na njih za pomoč, na usnj izpitih sem lahko odgovarjala v hrvaščini če mi je lažje	Pomoč kolegov Pomoč profesorjev Sporazumevanje v srbohrvaščini
4	študentsko gradivo na hrvaškem, profesorji so se tudi pogovarjali na hrvaškem	Gradivo in sporazumevanje v srbohrvaščini Pomoč profesorjev
5	bilo je mnogo pozitivnih stvari. u mnogim situacijama sam se osjećao kao u svom gradu i državi	Sprejetost domačnost
6	Nema ih puno	Nima jih veliko
7	profesor neurofiziologije je imao i test na engleskom jeziku, kog nam je ponudio ako ne razumijemo dobro slovenacki... i par kolega koje bi nas s vremena na vrijeme pitale kako ide	gradivo in sporazumevanje v angleščini pomoč profesorjev pomoč kolegov
8	pripravljenost na pomoč od strani kolegov in profesorjev, dobra izkušnja prakse	pomoč kolegov pomoč profesorjev dobra izkušnja prakse
9	Srečna sem da sem vse delila in si pomagala s kolegico, vse je bilo lažje	pomoč kolegice
10	uvek pripravljeni da mi pomognu glede ispita ili seminarske, druzenje sa kolegama, izlasci	pomoč kolegov
11	v referatu so bili vedno prijazni, profesorji so večinoma bili dostopni za nas, rada so pomagali. kolege in kolegice, ki sem jih omenila kot tiste, ki so mi vedno bili ob strani so mi veliko olajšali študiranje.	Pomoč v referatu Pomoč profesorjev Pomoč kolegov

Iz svojih izkušnjah kot tujec/tujka, kaj bi spremenil/a glede izobraževanja na tvoji fakulteti?

INTERVJU	Sprememba glede izobraževanja	POJMI/KODA
1	da ni treba študentom govorit na predavanjih/vajah, če se sam noče izpostavljati.	Prostovoljno izpostavljanje
2	Nič ne bi spremenil	Ni spremembe
3	nebi spremenila nič. jaz sem zadovoljna z izvedbo vsega na fakulteti.	Ni spremembe
4	Nič	Ni spremembe
5	mislim da je najbtinije raditi na sistemu gdje se glas studenata čuje i mislim da moj fakultet ide generalno u dobrom smjeru.	Večji glas študenta
6	profesore i njihov nacin predavanja i ocenjivanja.	Način poučevanja in ocenjevanja
7	definitivno vise paznje, vise ukljucivanja stranih studenata u predavanja i vjezbe. prvi semestar prve godine da nije toliko tezak, i da bude vise semestar za prilagodjavanje a ne kao kod nas, eliminacioni...	Večja vključitev tujih študentov v predavanja in vaje prilagodljivi prvi semester v 1. letniku
8	poskušala bi bolj vključiti tujce v delo, jih vrednotiti na podoben način, zanimati se za njih.	Večja vključitev tujcev Vrednotiti tujce isto kot etnične Slovence
9	Ne bi nič spremenila	Ni spremembe
10	da nije toliko strogo, da nas ne ogranjavaju sa rokovima glede ispita, ako ti je ostalo neki ispit iz prve godine, da mozes da zapises tretu i da ides dalje, mislim da to slabo deluje na psihu kod studenta.	Neomejenost glede izpitov Da bi izpit iz 1. letnika lahko prenašali v 3. letnik
11	profesorji ponavadi malo prehitro govorijo. kot tujka sem jih na začetku slabo razumela, besede so se malo mešale in se ponavadi nisem mogla znajti in jim slediti.	Prehitro govorjenje profesorjev

Kaj bi pa spremenil/a glede odnosov?

INTERVJU	Sprememba glede odnosov	POJMI/KODA
1	želela bi, da se etnični Slovenci postavijo v kožo tujcev. da se obnašajo z tujci tako, kot bi si želeli da se z njimi obnašajo, če bi šli kam na erasmus recimo.	Da se etnični Slovenci postavijo v kožo tujca
2	Nič ne bi spremenil	Ni spremembe
3	glede odnosov nisem imela nikoli težav, tako da nebi nič spremenila. vsi bi morali imeti dobre odnose, ne glede od kje smo, kdo smo in podobno, in morali bi pomagati eni drugima.	Dobri odnosi, ne glede na to, kdo smo in od kod smo
4	Nič	Ni spremembe
5	bio sam poprlicno zadovoljan većinom stvari	Ni spremembe
6	Slovenci su arogantni i hladni, neka se zamisle na nasem mestu	- Da se etnični Slovenci postavijo v kožo tujca
7	želela bi, da se ne gleda na razlike, na nacionalnost	Dobro odnosi, ne glede na to, kdo smo in od kod smo
8	izboljšala bi komunikacijo, naj poteka bolj sproščajoče in manj formalno, v skladu z našo starostjo.	Izboljšanje komunikacije
9	Nič	Ni spremembe
10	Za sada ne bi menjao ništa glede odnosa	Ni spremembe
11	Prosila bi tiste, ki imajo predsodke in ki nas niso obravnavali kot "svoje", da se zamislijo v naši koži. vsakdo gre za "boljše jutri" in takega človeka, ki se trudi, ki želi narediti nekaj iz svojeg življenja, morajo ceniti in razumeti. ne glede na državljanstvo, nacionalizem, religijo, izgled...	- Da se etnični Slovenci postavijo v kožo tujca - Dobri odnosi, ne glede na to, kdo smo in od kod smo

11.4. Osno kodiranje

Tema:	Najpogostejši odgovori	Intervju:
Razlog emigracije	Študij	3, 7, 8, 9
	Kakovostno izobraževanje	1, 5, 10, 11
	Ugodni pogoji študiranja	1, 5, 6
	Subvencionirane vozovnice	1
	Subvencionirana prehrana	1
	Študentsko delo	1
	Bližina študija	3, 5
	Boljši pogoji za življenje	6
	Matična država ne zadovoljuje potreb	4
	Programi v angleškem jeziku	5
	Starši	1
	svoboda	2
	Nove izkušnje	10
	Novi jezik	10

Tabela: 2	Najpogostejši odgovori	Intervju
Zakaj Slovenija	Bližina študija	3, 4, 5, 6, 11
	Kakovostno izobraževanje	5, 9, 10, 11
	Bližina jezika	1, 4
	Ugodni pogoji študiranja	2
	Subvencionirane vozovnice	11
	Brezplačno izobraževanje	2, 7
	Starši	1, 5
	Sorodniki	8
	Pohvale	11
	Enostavni pogoji vpisa	5
	Boljši pogoji za življenje	6
	Nove izkušnje	10

Tabela: 3	Najpogostejši odgovori	Intervju
Vzdušje na fakulteti	Kakovostni profesorji	5, 10, 11
	Odlično	4, 5
	Na začetku študija strah zaradi prilagajanja	3
	Strah zaradi jezika	3
	Strah zaradi novih ljudi	3
	Strah zaradi sprejetosti med študenti in profesorji	1
	Čez čas sproščeno	1
	Tolerancija	1
	Prijaznost	1
	Zelo dobro	2
	Pozitivno	3
	Kakovostni sistem	5
	Dolgčas	6
	Intenzivno	6
	Zelo slabo	1
	Dobro	8
	Zelo napeto	9
	Vsi so zelo pripravljeni	9
	Resnost	9
	Ambicioznost	9
	Ni študentskega vzdušja	9
	Organizirano	10

	Kulturno	10
	Počutje sprejetosti glede profesorjev	11
	Profesorji se nasmejijo po hodnikih	11
	Študentje različni	11

Tabela: 4	Najbogostejši odgovor	Intervju
Obvladanje slo jezika (3 kategorije-govor, razumevanje in besedilo združene v 1 skupno, povprečno kategorijo)	Zelo dobro	1, 3, 7, 8, 9, 11
	Dobro	5, 6, 10
	Odlično	4
	Zelo slabo	2

Tabela: 5	Najpogostejši odgovori	Intervju
Težave s sporazumevanjem	Sporazumevanje težko	7, 10, 11
	Sporazumevanje dobro, razen če je nekdo prehitro govoril	1
	Če kaj nisem razumela, sem prosila naj bolj počasi ponovi	1
	Težave z izražanjem	1, 11
	Razumevanje dobro, razen če je kdo hitro govoril	1
	Razumeli so me vsi, ampak sem mislila, da bo veliko lažje	11
	- Nekaj kolegov, ki so znali srbohrvaščino, so mi pomagali naučiti se slovenščine	10
	Na začetku nekaterih besed nisem razumela	3
	Razumevanje težje na začetku	6
	Ni večjih težav	3, 4
	Slo učim od otroštva	4
	Težave, težek jezik	2
	Na začetku govorjenje težko	9
	Večkratno ponavljanje besed	9
	Sporazumevanje izven fakultete težko	5

Tabela: 6	Najpogostejši odgovori	Intervju
Jezik opravljanja izpitov	slovenščina	1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11
	angleščina	2, 5, 6

Tabela: 7	Najpogostejši odgovori	Intervju
Sprejemanje kot tujca	Sprejeti	2, 3, 4, 5, 6, 9, 10
	Mešano(enij prijazni, eni ne marajo)	1, 11
	Ni preveč komunikacije	7, 8
	V manjši meri stereotipi	5

Tabela: 8	Najpogostejši odgovori	Intervju
Prijatelji iz Juge ali etnični Slo?	Nekdanja Jugoslavija	1, 2, 4, 7, 8, 10, 11
	Mešano	1, 3, 5, 9
	Tujci	6

Tabela: 9	Najpogostejši odgovori	Intervju
Odnos profesorjev-razlika med domačega in tujca	Ni razlike	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10
	Dovolili komunikacijo/gradivo v srbohrvaščini	1, 3, 4
	Tujci smo manj sposobni	8
	Čutim razliko med odnosom	8
	Eni diferentni, eni prijazni	8
	Sprejeto	1
	Spodbujanje, poslušanje	3
	Razumevanje	10
	Večinoma enakopravni	11
	Nekdo se najde, pri katerem vidiš drugačno obravnavo in odnos	11

Tabela: 10	Najpogostejši odgovori	Intervju
Zadovoljstvo izbrane fakultete	Zadovoljni	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11
	Kakovostni program	7
	Kakovostna predavanja	3
	Praksa polna izkušenj	1
	Raznolike poučne vaje	1
	Obstaja konstantna sprememba na boljše	5
	Par profesorjev ni zadovoljilo kriterije master študija	6
	Preveč seminarskih nalog	7
	Slaba predavanja	7

Tabela: 11	Najpogostejši odgovori	Intervju
Potreba pomoči/reakcija	Dober odziv, pomagali so	11, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11
	Kolegi so pomagali	1, 2, 7, 8, 9, 10, 11
	Profesorji	1, 3, 4, 11
	Raferat	3, 7
	Asistenti	4
	Problemi izven faksa, niso pomagali	5
	Na nikogar, samostojno	6

Tabela: 12	Najpogostejši odgovori	Intervju
Negativna izkušnja	Tujci so manj sposobni in inteligentni	3, 8
	Ni negativnih izkušenj	4, 10
	Nima dobre komunikacije	8
	Vse se spletno dokončuje	8
	Nesprejetost	2
	Izpostavljanje pred celim letnikom zaradi slovničnih napak	1
	Profesorji so zavračali izpit zaradi jezika	7
	Prof.in kolege: ne upoštevanje mnenja	8
	Pri iskanju stanovanja, predsodki do »južnjakov«	5
	Zaradi nerazumevanja jezika, nevljudnost zaposlenih	6
	Kolegi pomagajo, ampak te več ne pozdravijo	9
	Prisilno govorjenje na vajah	11
	Prvi kontakt na faksu, nesprejetost	11

Tabela: 13	Najpogostejši odgovori	Intervju
Pozitivna izkušnja	Pomoč kolegov	3, 7, 8, 9, 10, 11
	Pomoč profesorjev	3, 4, 7, 11
	Gradivo in sporazumevanje v srbohrvaščini	2, 3, 7
	Pomoč v referatu	1, 11
	Medsebojno spoznavanje na vajah	1
	Študentsko delo/subvencije za študente (Karte, boni za hrano, študentsko delo)	1
	Gradivo in sporazumevanje v Angleščini	7
	Dobra izkušnja prakse	8
	Sprejetost, domačnost	5
	Nima jih veliko	6

Tabela: 14	Najpogostejši odgovori	Intervju
Sprememba glede izobraževanja	Ni spremembe	2, 3, 4, 9
	Prostovoljno izpostavljanje	1
	Večji glas študenta	5
	Način poučevanja in ocenjevanja	6
	Večja vključitev tujih študentov v predavanja in vaje	7, 8
	prilagodljivi prvi semester v 1. letniku	7
	Vrednotiti tujce isto kot etnične Slovence	8
	Neomejenost glede izpitov	10
	Da bi izpit iz 1. letnika lahko prenašali v 3. letnik	10
	Prehitro govorjenje profesorjev	11

Tabela: 15	Najpogostejši odgovori	Intervju
Sprememba gleda odnosov	Ni spremembe	2, 4, 5, 9, 10
	Da se etnični Slovenci postavijo v kožo tujca	1, 6, 11
	Dobri odnosi, ne glede na to, kdo smo in od kod smo	3, 7, 11
	Izboljšanje komunikacije	8